

ILUSTROVAL FRANTIŠEK HÜBEL

Vodník Rybka a tulák Šupka

PETER GLOCKO

Na pravé poludnie si za dedinou pri potoku tulák Šupka ohník nakládol, do kotlíka hodil kúsok zeleniny a kuraciny, ktorú v dedine dostal, že si polievky navarí. Nohavice zapláta-

né, každá záplata z inej látky, klobúk roztrhaný, v torbičke iba omrvinky, taký to bol tulák, na prvý pohľad ako každý iný. Lenže kto sa so Šupkom dal do reči, spoznal figliara

a šťastného človeka, akých dnes len málo žije.

Aj teraz si Šupka sadol k ohníku, našiel si trávu, akú potreboval, vložil medzi palce a píska si do dlane, vymýšľa pesničky. O ceste tuláka, ktorá sa začína pred nosom a nikde sa nekončí, o tuláckom dome, ktorý má najväčšiu strechu — oblohu, o muzike, ktorú si nosí tulák v hladnom žalúdku, o tuláckych nohách, ktoré nechcú stáť na mieste, ale sa stále niekam poberajú. Tak si vypiskoval a oči sa mu pod širákom smiali.

Polievka sa dovárala, pekne rozvoniavala, nedalo sa už písať, lebo v ústach sa sliny zbiehajú. Zložil preto tulák kotlík z ohňa, vybral lyžicu a chystá sa ochutnať, či ešte polievke soľ nechýba. Nestačil však začrieť do polievky s ligotavými žltými masnými okami, keď sa z potoka ťahá — kto? Vodník v zelenom kabátiku, zelenom klobúčku, otrhaný, biedny na prvý pohľad, akoby Šupka videl samého seba, ale v zelenom.

Vodník potiahol nosom vôňu polievky, preglgol, ale akoby sa k ohňu bál ísť, sadol si na kameň. Odtiaľ pozerá lačnými očami Šupkovi do kotlíka.

Šupka chlípe, mľaská a okom občas fľochne na vodníka. Vodník počíta každý Šupkov hlt, preglga zarovno s ním, a ako sa Šupka zatvári, tak sa zatvári aj on.

Šupka si popálil ústa — vodník lapá po studenom vzduchu, Šupka s chuťou preglgne — vodník sa usmeje, Šupka sa zamračí po hlte a vodník urobí takú istú grimasu. Šupka už ďalej nevydržal trápiť chudáka v zelenom a kývol naňho:

„Bratku, daj si so mnou, aby ti zle neprišlo, lebo slinami sa nezasýtiš!“

Vodník len na to čakal, vyskočil a ťap-krok, ťap-druhý skok, už bol pri hrnci a chytá sa lyžice. Tak ňou načieral, že sa až po uši polievkou zafľkal. Rozdelili si kuracie mäsko na polovicu, poobhrýzali kostičky, a keď už naozaj nič neostalo, len obližať lyžicu, vodník si vydýchol:

„Nikdy som ešte tulácku polievku nejedol, a veru lepšej asi niet!“

„To nebola tulácka polievka,“ vraví Šupka, „takejto sa mi ujde iba ak raz do roka.“

„A čím sa teda živíš?“ spýtal sa vodník.

„Pľúca kfmim vetrom, žalúdok zemou, kožu vodou a srdce ohňom,“ vraví Šupka a fajku si napcháva.

Vodník chvíľu rozmýšľal o tom, čo počul, a potom vraví:

„Lacno sa priživíš a skromne ako máloktoľ človek. Zato však, že si ma pohostil svojim najlepším jedlom, odmením sa ti aj ja rovnako. Dobre počúvaj: zajtra príď do Starej Ľubovne na jarmok...“

„A čo tam?“ zasmial sa tulák, „keď mám vrecká prázdne!“

„Len príď,“ nedal sa odbiť vodník, „som tvojím dlžníkom a ja sa už o všetko postarám. Hľadaj ma na trhovisku, poznáš ma podľa zeleného klobúka, v ktorom budem mať zastoknuté kačacie pierko. Ak bude pierko na pravej strane, nekupuj nič, lebo sa ešte hnevám, ale keď bude na ľavej strane klobúka, ber, čo sa ti zažiada, lebo vtedy mám dobrú náladu a za moje peniaze všetko dostaneš. Dobre však pozeraj na môj klobúk, z očí ho nespúšťaj, lebo až budem mať pierko vzadu za klobúkom, nesmíš už nič kúpiť. Ber sa

JÁN TURAN

Tvoj sviatok

(podľa A. Bartovej)

**Aby sa skôr dočkali
zajtrajšieho rána,
deti rýchlo pospali,
šli spať bez reptania.**

**Ráno vstali na svite,
len čo slnko vyšlo.
V kalendári, pozrite,
červenie sa číslo!**

**Ba aj tam, kde je už sneh,
cez mráz, cez záveje
zaznel zrána detský smiech
a dnes krajšie zneje.**

**Od juhu až po sever
znie dnes pochod zvučný.
Slávi siedmy november,
ten čas revolučný.**

**Od západu na východ
— všetci, mladí, starí —
pochodoval ľudský rod,
sveta proletári.**

**O Októbri spieva Neva,
Moskva, Don i Jenisej.
O Októbri Lena spieva,
s ňou sa raduj,
s ňou sa smeji!**

z jarmoku, čo najrýchlejšie, lebo o krátky čas sa moje peniaze všetky na rybacie šupiny premenia!“

Šupka dobre počúval, prikývol a potom mu vodník nasypal vrchovato rybacích šupín do klobúka. Nakoniec ešte povedal:

„Dobre si pamätaj, keď budem mať pierko vzadu, ber sa preč! Stretne sa na tomto mieste.“

Potom sa rozbehol do potoka, voda sa za ním zavrela, a keby nemal Šupka klobúk plný rybacích šupín, myslel by si, že po dobrom obede sníval.

Šupka prespal spokojne do rána pod mostom, a keď kikiríkali kohúty, kráčal už rezko na jarmok do Starej Lubovne. V torbičke si niesol rybacie šupiny a vypiskoval si, akoby šiel celý jarmok vykúpiť.

V Starej Lubovni sa hádam celý zamagurský a spišský svet zišiel, jarmočníci vykrikujú a Šupka chodí medzi nimi ako pán. Zatiaľ nekupuje nič, hľadá vodníka. Ale keď zo tri razy prešiel celé trhovisko a zelenú hlavu nevidel, začali ho šupiny v torbičke tlačiť. Zahundral si pod nos:

„Ťfuj, vláčim sa tu o hlade a o smäde, a ten žabiak zelený sa mi voľakde smeje, ako ma dostal!“

Vtom zrazu zbadal medzi ľuďmi zelený klobúk. Pierko bolo na pravej strane, nemožno teda kupovať, lebo vodník sa hnevá.

Ba či sa nezlostí na mňa, že som mu neveril, pomyslel si Šupka a zahanbený v duchu oľutoval, na čo pred chvíľou myslel.

V tej chvíli si vodník preložil pierko na ľavú stranu klobúka. Tulákovi hneď oťažela torbička a zazvonili v nej peniaze. Ledva sa s nimi vliekol. Zastal pri najbližšom stánku:

„Začnem od kraja!“

Kúpil si nohavice, remeň, miešok na tabak, fajku, nové čižmy a kabát na zimu, musel si kúpiť aj nový veľký batoh, aby nakúpené mal kam popratať. Kupoval od stánku k stánku,

batoh už bol taký ťažký, že sa mu nohy podlamovali. Práve dopíjal po dobrej klobáske vínko, keď zbadal vodníka, ako si prekladá pierko dozadu za klobúk.

Pierko vzadu, fujazdi domov! — spomenul si Šupka, zaplatil, a hoci ho trhovci zastavovali a kde-čo vábne mu pod nos strkali, ponáhľal sa z námestia.

Vydýchol si až za Starou Lubovňou:

„Tu ma už nik nedostihne!“

Kráčal pomalšie, mal času aj čižmy si obzrieť, kabát i nový miešok na tabak. K večeru došiel na pažiť pri potoku, kde sa včera s vodníkom hostili.

Vodník už na Šupku čakal:

„Všetko si nakúpil?“

„Všetko, čo som potreboval, len pálenku som nestačil, lebo už si si pierko prekladal dozadu, a tak som z jarmoku fujazdil.“

„Dobre si urobil, lebo dnes som na hostinu pozval ja teba, a nie ty mňa!“

Potom vytiahol vodník zelený obrus, prestrel ho na trávu a hneď bolo na ňom všakových pečených rýb a varených rakov nie pre dvoch, ale ako na svadbe. Ba aj pálenka sa tam našla.

Šupka pridal to, čo stačil on kúpiť — klobásu, syr, vypečený chrumkavý chlebík, a pustili sa od kraja s vodníkom do jedla. Jedli, pili, hodovali, celú noc vyspevovali, že sa ľudia báli okolo potoka ísť.

Nad ránom sa vodník zdvihol a vraví:

„Už ma koža páli, musím naspäť do vody.“

Šupka sa ťažko lúčil s novým priateľom:

„A kedy sa zase stretne?“

„Nikdy,“ povedal chlapík v zelenom kabátiku, „lebo vodník môže len raz do roka dobre urobiť a len raz tomu istému človekovi. Ty si už svoj diel od vodníka Rybku dostal.“

Skočil do vody a viac sa neukázal.

Tulák Šupka si vyhodil batoh na chrbát a pobral sa tým smerom, kde práve slnko vychádzalo. Šiel za nosom, dodnes za ním po svete chodí, a hoci sa mu nové šaty a čižmy už dávno zodrali, stále v dobrom spomína, ako sa s vodníkom Rybkom hostili.

Nehoda

RUDOLF DOBIÁŠ

Spadla rosa
na kraj nosa
trpaslíka
Horenosa.

„Ach, môj nos!

Ach, môj nos!“
bedáka Horenos.

„Chudák!“ lutujú ho včielky,

„Ten tvoj nos je poklad.

Teraz musíš do postielky.

Na noc

treba ti dať na nos

oetanový obklad.“

More

MÁRIA TOPOLSKÁ

Pod oblokmi máme more,
more z lístia, zelené,
vonia, šumí celé leto
až do samej jesene.

No potorn, keď chladný vietor
vtákov v diaľky odnesie,
odfúkne aj naše more
ani lodku bez vesiel.

Usilovné dievčatko

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

Kto sa každé ráno ponáhľa do školy a všetkých predbehne?
Elenka.

„Čo ti je tak naponáhlo, dievča, veď máš ešte čas,“ privraví
sa jej raz suseda a začudovane hľadí za dievčatkom.

Elenka sa neobzrie, ponáhľa sa.

„Vždy beží ako splašená,“ uškŕňa sa za ňou druhák Milan.

„To je Martinova sestra.“

„Ako strelená,“ posmieva sa druhák Juraj. „Martin má
strelenú sestru!“

Elenka ešte pridá do kroku, priam beží.

Stretne prváčku z inej triedy, ani si ju nevšímne.

„Elena-Belena pyšná,“ začne si pospevovať prváčka
a pomaly hopká do kroku.

Elenka akoby nepočula, predbehuje všetkých a príde do
triedy prvá.

Sadne si na svoje miesto, vytiahne Živú abecedu a učí sa.

Do triedy vošla učiteľka.

„Elenka, zasa si tu prvá?“ čuduje sa.

Dievčatko v lavici sa ani nepohne, len hľadí do knižky
a opakuje si úlohu.

Učiteľka pristúpi k lavici.

„Mám ti pomôcť? Hádam niečo nevieš?“

Elenka zdvihne hlavu.

„Súdzružka učiteľka, náš Martin povedal, že prváci sa musia
najviac učiť, lebo ešte nič nevedia. A ja som prváčka.“

Učiteľka prikývne a odíde z triedy.

O chvíľu je už trieda plná detí. Len Elenka ticho hľadí do
Živej abecedy. Odrazu vtrhne dnu veľký chlapec a hodí tašku
na parkety. Trieda od radosti zvriskne: „Martíín!“

Chlapec sa poobzerá po deťoch, oči mu chvíľu spočinú na
Elenke. Potom sa otočí k tabuli a píše: Elena je strelená.

Deti sa s otvorenými ústami dívajú na tabuľu.

„Čo si to napísal?“

„Prečítajte si!“ Chlapec zdvihol tašku a bežal do svojej
triedy.

Keď prišla do triedy učiteľka, deti ju s krikom privítali.

„Čo je napísané na tabuli?“

Učiteľka zotrela tabuľu a pozrela na deti.

„Cudzí žiaci sem nesmú chodiť, inak ich potrestám.“

Elenka sa chvíľu dívala na učiteľku, potom zdvihla ruku.

„Prosím, nepotrestajte nášho Martina. To on napísal preto,
lebo vie písať.“

Učiteľka kývla deťom, aby si sadli a utíšili sa.

„Dobre, Elenka,“ obrátila sa k prosiacemu dievčatku,

„Martina nepotrestám, ale nesmie sa to stať druhý raz.“

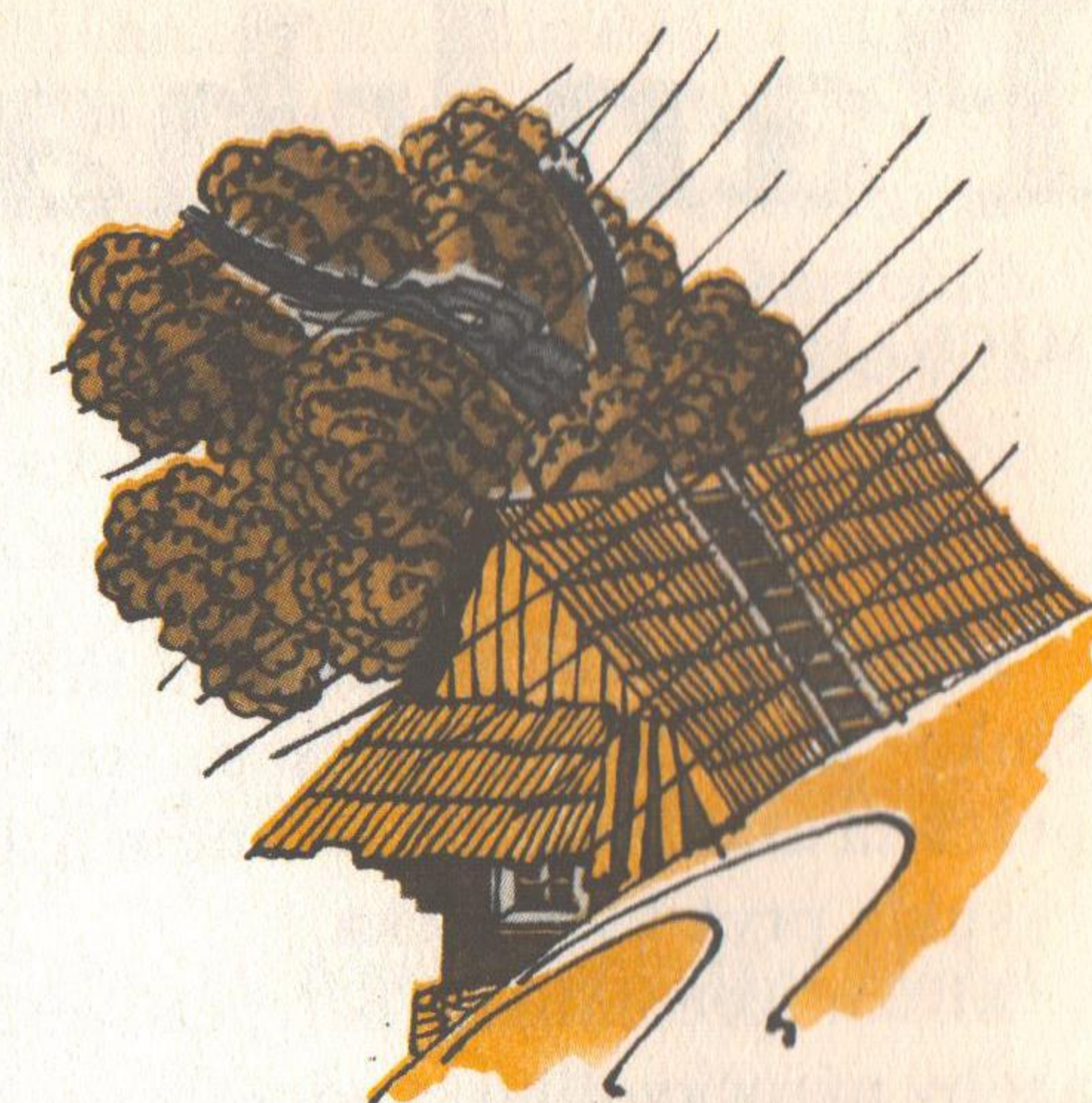
Elenka len stála v lavici, obrázky v Živej abecede jej
tancovali pred očami.

„Súdzružka učiteľka,“ povedala po chvíli, „ja mu to vrátim.

Keď budem vedieť písať, pôjdem do ich triedy a napíšem to
isté. Dobre?“

Učiteľka sa usmiala.

„Všetko netreba vracat', Elenka,“ povedala.

Vetrík a vetrík

MÁRIA TOPOLSKÁ

Na čistine pod krikom
sedel vetrík s vetríkom,
vystierali krídla modré,
vraaveli si: — Ako dobre
sedieť takto pod krikom,
nebyť chvíľku vetríkom!

Nebyť chvíľku — nebyť dve,
veď nám vôbec nie je zle,
a keď je tak dobre tu,
majme voľnú sobotu!
Potok zdriemne na kameni,
načo sa mám stále peniť?
Zadriemu aj maliny
na okraji bučiny,
aj tráva si pooddýchne,
aj šum starej hory stíchne!

Tak sa vetrík s vetríkom
zhovárali pod krikom,
sedeli tam do večera,
a keď vyšla hviezda biela,
zakrúžili nad krikmi
a — zas boli vetríkmi!

Pankhart

MICHAIL ŠOLOCHOV

Deň sa rozťahol ako dlhá pustá stepná cesta. Slnko zapadlo, mestečkom prešla črieda, prach sa usadil a na otmavenom nebi hanblivo vykukla prvá hviezdička.

Mišku premáhala netrzeplivosť, ale mať akoby náročky dlho sa zdržala pri krave, dlho cedila mlieko, potom zišla do pivnice a znova tam nekonečne dlho trčala. Miška sa okolo nej vrtel ani šidlo.

„Budeme už večerať?“

„Času dost, ty hladoš neposedný!“

Ale Miška sa od nej nepohne ani na krok: mať ide do pivnice — aj on za ňou, ide do kuchyne, stále jej je v päťách. Prilipol k nej ani pijavica, zachytil sa jej sukne, drží sa jej.

„Ma-a-amká! Chytro večerať!“

„Ale, nedobiedzaj, svrab akýsi naničhodný! Ak sa chceš napchávať, ber si kúsok a hlc!“

No Miška sa nedal utíšiť. Nepomohlo ani len zaucho, čo zlizol od matere.

Pri večeri rýchlo vychlípal zapraženú polievku a hybaj ozlomkrky do izby. Švacol nohavice ďaleko za truhlicu a šuchol sa do postele pod maminu prikrývku, pozošivanú z pestrofarebných handričiek. Schúlil sa a čaká, kedy mu príde otec rozprávať o vojne.

Starý otec kľučí pred svätými obrazmi, šepká modlitby a kľania sa ostošesť. Miška nadvihol hlavu: starý otec, ťažko zohýbajúc chrbát, zapiera sa prstami ľavej ruky do dlážky a čelom „klep!“ — o zem. A Miška lakťom — buch do steny!

Starý otec znova šepká, šepká, pokloní sa a klepe! A Miška si búcha do steny. Starý otec sa dopálil a obrátil sa k Miškovi:

„Ja ti dám, ty prekliaty, bože, odpusť! Len búchaj, veď ťa ja vybuchnátujem!“

Bola by bývala aj bitka, ale do izby vošiel otec.

„Miška, a prečo si sa uložil sem?“ spytuje sa.

„Ja spávam s mamenkou.“

Otec si sadol na posteľ a začal si bez slova vykrúcať fúzy. Potom chvíľu rozmýšľal a povedal:

„A ja som ti ustlal v izbe so starým otcom.“

„Ja nebudem spať so starým otcom!“

„A to už prečo?“

„Jemu strašne smrdia fúzy tabakom!“

Otec si znova pokrútil fúzy a vzdychol si:

„Nie, synku, len sa ty ulož k starému otcovi.“

Miška si natiahol prikrývku na hlavu

a vykukujúc jedným okom, vyčítavo povedal:

„Aj včera si spal na mojom mieste, tatenko, aj dnes. Ty si ľahni k starému otcovi!“

„Nuž dobre, ľahnem si k starému otcovi, ale o vojne rozprávať nebudem.“

Otec vstal a pobral sa do kuchyne.

„Tatenko!“

„No?“

„Tak si ľahni sem,“ zavzdychal Miška a vstal. „A budeš rozprávať o vojne?“

„Budem.“

Starý otec si ľahol k stene a Mišku uložil skraja. Otec prišiel čoskoro. Pritiahol si k posteli lavičku, posadil sa a zapálil si smradľavú cigaretu.

„Vieš, to ti bolo tak. Pamätáš, keď mal voľakedy kramár siatinu za našim humnom?“

Miška si spomenul, ako kedysi behával po vysokej voňavej pšenici. Preliezol cez kamennú ohradu na záhumní a hybaj do obilia! Pšenica bola vyššia než Miška, tvár mu štekli ťažké čiernofúze klasy. Všetko voňalo prachom, harmančekom a stepným vetrom. Mama mu vpravievala:

„Nechodievaj ďaleko do obilia, Miňuška, lebo zabľúdiš!“

Otec chvíľu mlčal, potom pohladkal Mišku po hlave a povedal:

„A pamätáš, ako si so mnou chodieval na Piesočnú mohylu? Tam bolo naše obilie.“

A Miškovi znova prišlo na um, ako sa za Piesočnou mohylou pozdĺž cesty ťahal uzučký, krivý pásik obilia. Raz ta Miška s otcom prišli, a celú roľu našli spasenú dobytkom. Klasy, zadupané do zeme, ležali v špinavých kôpkach, prázdne stebľa knísal vietor. Miška sa pamätá, ako otec, taký veľký a mocný, strašne krivil tvár a po zaprašných lícach kde-tu mu tiekli slzy. Aj Miška sa vtedy rozplakal, keď naňho pozrel.

Na spiatocnej ceste spýtal sa otec hájnika:

„Nevieš, Fedot, kto mi spásol obilie?“

Hájnik si odpľul pod nohy a odpovedal:

„Kramár hnal statok na jarmok a náročky ho zahnal na tvoju roľu.“

Otec si pritiahol lavičku bližšie a začal rozprávať:

„Kramár a ostatní boháči pozaberali všetku zem a chudobní nemali kde siať. Tak to bolo všade, nielen v našom mestečku. Veľmi nám vtedy krivdili. Život bol tvrdý; najal som sa za pastiera, ale potom ma vzali na vojnu. Na vojne bolo zle, dôstojníci bili po papuli pre každú maličkosť. Ale potom prišli boľševici — ch veliteľ sa volá Lenin. On je taký naoko celkom obyčajný, ale zato hlava ohromne múdra. Boľševici nám všetko vytmavili tak z mosta doprosta, že sme len ústa otvárali. Čo

vraj vy, sedliaci a robotníci, otvárate ústa ani tela na nové vráta? Žeňte pánov kadeľahšie, do horúcich pekiel! Všetko je vaše!

A takto nás pekne presvedčili. Pohýbali sme trochu rozumom — a veru to bolo tak. Vzali sme pánom zem a majetky, lenže im také poriadky nevoňali, napaprčili sa, a podho bojovať proti nám, sedliakom a robotníkom. Rozumieš, synku?

A tu ten Lenin — veliteľ bolševikov — zodvihol národ. Ako keď oráč preorie pôdu pluhom. Zhromaždil vojakov aj robotníkov a pustili sa do pánov! Len tak franforce z nich lietali! Vojaci a robotníci sa začali volať Červenou gardou. V tej Červenej garde som bol aj ja. Bývali sme vo veľikánskom dome, volal sa Smolný. Chodby sú ti tam, synku, ukrutne dlhánske a izieb toľko, že by si v nich zabľúdlil.

Stojím raz v noci, strážim vchod. Vonku je zima, a ja mám iba plášť. Vietor len tak fičí. Tu zrazu vyjdú z toho domu dvaja ľudia a prechádzajú popri mne. Podídu bližšie a ja v jednom spoznám Lenina. Lenin prišiel ku mne a láskavo sa spytuje: „Nie je vám zima, súdruh?“

A ja mu vravím: Nie, súdruh Lenin, ani zima, ani nijakí nepriatelia nás nezlomia! Nevzali sme moc do svojich rúk nato, aby sme ňu dali buržujom!

Zasmial sa a tuho mi stisol ruku. A potom potichučky vykročil k bráne.“

Otec chvíľu mlčal, vybral z vrecka tabakové vrecúško, zašuštal papierom, a keď škrkol zápalkou a pripaľoval si, na ryšavom štetinatom fúze mu Miška zbadal jasnú a ligotavú slzu, podobnú kvapke rosy, čo ráno visieva na koncoch žihľavových listov.

„Taký to bol človek. O každého sa staral. Cítil s každým vojakom. Potom som ho vídal často. Ide okolo, zbadá ma už zďaleka, usmeje sa a spýta sa: Tak čo, nezlomia nás buržuji?“

Ani nápad, súdruh Lenin! vravieval som mu.

Jeho slová sa splnili, synku! Zem a fabriky sme zabrali a boháčom, čo nám cicali krv, dali sme po boku! Keď vyrastieš, nezabudni, že tvoj otec bol námorníkom a štyri roky prelieval krv za komunizmus. Vtedy už ani mňa nebude, aj Lenin umrie, ale naše dielo bude žiť naveky! Budeš bojovať za sovietsku moc ako tvoj otec, keď vyrastieš?“

„Budem!“ skríkol Miška, vyskočil na posteli a chcel sa prudko hodiť tatenkovi okolo hrdla, zabudol však, že leží vedľa starého otca, a stúpil mu nohou na brucho.

Starý otec zjajkol, načiahol ruku, chcel Mišku vykvákať za pačesy, ale otec schytil Mišku na ruky a odniesol ho do izby.

Miška mu na rukách zaspal. Spočiatku rozmýšľal o prečudesnom človekovi — Lenovi, o bolševikoch, o vojne, o parníkoch. Najprv počul v driemotách pritlmené hlasy, zacítil sladkastý zápach potu a machorky, ale potom sa mu oči zlepili, akoby mu voľakto prikryl viečka dlaňami.

Len čo zaspal, uvidel vo sne mesto: široké ulice, v hrbach popola kúpu sa sliepky. Domy sú presne také, ako rozprával otec: veľikánska chalupa, pokrytá sviežim trstím, na komíne jej stojí ešte jedna chalupa, tej na komíne ešte jedna a najvrchnejšia chalupa preráža komínom nebo.

Ide Miška po ulici, vyvracia hlavu nahor, obzerá sa okolo seba — a zrazu, kde sa vezme, tu sa vezme, naproti mu kráča vysokánsky človek v červenej košeli.

„Čo sa tak nemilobohu potľkaš, Miška?“ spytuje sa veľmi dobrácky.

„Starký ma pustil, aby som sa šiel pohrať,“ odpovedá Miška.

„A vieš, kto som ja?“

„Nie, neviem...“

„Ja som súdruh Lenin!“

Miškovi sa od strachu podlomili kolená. Chcel ufujazdiť, ale človek v červenej košeli ho chytil za rukáv a vraví:

„Nemáš ty svedomia ani za drevený groš, Miška! Dobré vieš, že bojujem za chudobný ľud, prečože nevstúpiš do môjho vojska?“

„Starý otec ma nepustí!“ ospravedľňuje sa Miška.

„No, ako chceš,“ vraví Lenin, „ale bez teba si neporadím! Mal by si vstúpiť do môjho vojska, a hotovo!“

Miška ho chytil za ruku a veľmi pevne odpovedal:

„No dobre, bez všetkého vstúpim do tvojho vojska a budem bojovať za chudobný ľud. Ale ak ma za to začne starký vyplácať prútom, potom sa ma zastaň!“

„Celkom iste sa ťa zastanem!“ povedal

Lenin, vykročil po ulici a Miška pocítil, ako sa mu od radosti zatajil dych. Nevládze vydýchnuť; chce voľačo skríknúť, ale jazyk má drevený...

Miška sa mykol na posteli, durkol nohami starého otca a zobudil sa.

Starý otec mrmle zo sna, mlaská perami a v oblôčiku vidno, ako za rybníkom jemne bledne obloha a oblaky, plávajúce od východu, vzdúvajú sa krvavoružovou penou.

(Pokračovanie)

PREL. VIERA HANDZOVÁ
ILUSTROVAL FERDINAND HLOŽNÍK

Rozhodol otec, tak i mat,
rodinu celú zavolať:
„Nech prídu všetci na obed,
prababka, babka, praded, ded,
nech príde sestra i jej brat,
nech príde svatka, zat i svat,
nech všetci deti privedú.
Bež, synček, volaj k obedu!“

No synček menom Išbulat
nezvykol dobre počúvať
a na rodinnú hostinu
zavolať celú dedinu.
Takže hneď prišli na obed
prababka, babka, praded, ded,
a dvadsať ujcov, dvadsať tiet,
sestra i brat, i zat i svat,
a s nimi strýko Salavat,
za nimi Kuguj, Juldibaj,
i Kadyrgul i Sarambaj,
i Aminbek i Chalima,
no — skoro celá dedina.

Vďačný zajac

Usadili sa ako-tak,
v tej chvíli zjedli bišmarmak,
v minúte zmizli pirohy,
baran, čo dostal za rohy.
„Nemám čo na stôl podávať,
čo teraz?“ prosí otca mat.
Žúfalý otec spraví krik:
„Nech povie syn, ten ničomník!“

No smutný synček Išbulat
už v lese bol, tam zbadal klát,
sadol si naň a zaplakal.
Odrazu pred ním zajac stál:
„Prečo tak plačeš, kamarát?“
pýta sa zajko ako brat.
No chlapec s dlaňou na očiach
len roní slzy ako hrach.

Zajačik sa viac nepýta:
„Viem, aká starosť trápi ťa!
No či vieš, ako si ma raz
zachránil, keď bol sneh a mráz?
Dobro ti dobrom splatiť chcem,
odmením sa ti, ako viem.
Choď späť, doma je dostatok,
no neujdi hneď od vrátok!“

Išbulat príde popred dom.
a hostia ešte za stolom.
Všetci, čo prišli na obed:
Prababka, babka, praded, ded,
a dvadsať ujcov, dvadsať tiet,
sestra i brat, i zat i svat,
vedľa nich strýko Salavat,

Za nimi Kuguj, Juldibaj,
i Kadyrgul i Sarambaj,
i Aminbek i Chalima,
no — skoro celá dedina.
Sedia a ešte čakajú,
čo hostitelia podajú.

„Čo im len dáme?“ vraví mat.
A otec: „Kde viac jedla vziať!
Ak obzerance dostanú,
aj si nás vážiť prestanú.“

„Už by som rada išla von!“
povie mat, nazrie oblokom.
No čo to? Zázrak nad zázrak,
alebo všetkých klame zrak?

SERGEJ MICHALKOV

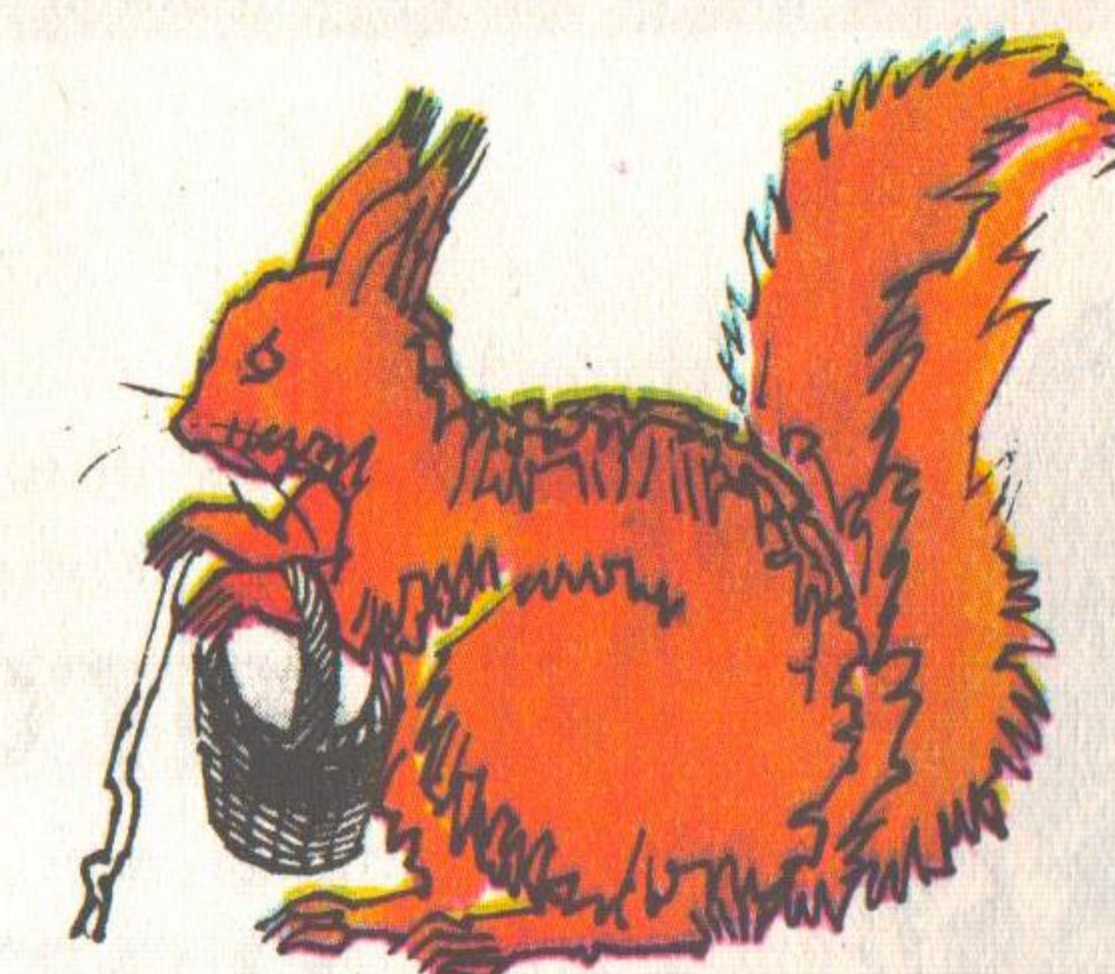

Od lesa k domu zvery šli:
Medvede medu priniesli.

Hneď za medvedmi vlci šli,
tí baraninu priniesli.

Jelene parohaté šli,
vo vedrách mlieko priniesli.

Zajace, veveričky šli,
jahôd a hribov priniesli.

Nakoniec poľné myšky šli,
vo vreckách zrno priniesli.

A ľudia plné štyri dni
neodchádzali z hostiny.
Ja tiež som jedol do vôle,
sám s vďačným zajkom pri stole.

PRELOŽIL JÁN TURAN

Človek ako rýdзи peniaz

Jozef Gregor-Tajovský (1874—1940)

Drevený dom s pavlačou, v ktorom sa narodil Jozef Gregor-Tajovský, nemal už gazdovský výzor. Otec bol remeselníkom, vedel po maďarsky, po nemecky, ako richtár mal styky s pánmi a sám sa držal po pansky. Matka sa nepopaništala, do smrti zostala sedliačkou.

Tajovského vychovali starí rodi-

čia. Najmä starý otec mal naňho veľký vplyv, a tak nie div, že sa neskôr stal postavou najlepších poviedok svojho vnuka.

Malý Jozef nemal ešte ani deväť rokov, keď ho zaviedli do školy v blízkej Banskej Bystrici. Keďže nevedel po maďarsky sedel v lavici ako hluchonemý. Ani neskôr, keď už po maďarsky rozumel, necítil sa tam dobre. Starému otcovi sa raz zdôveril, že do školy viac chodiť nebude.

„A čímže chceš byť, synku?“

„Robotníkom.“

„Nútiť ťa do ničoho nebudem, no mali by sme z teba veľkú radosť, keby si bol učiteľom,“ povedal starý otec. Sedel naklonený, lakte opieral o kolená a veľké zrobené ruky mal zložené ako v modlitbe. Vnuk hľadel na starého otca v hlbokom dojatí a vtedy si zaumienil, že ho nesklame. V učiteľskom ústave v Kláštore pod Znievom došlo však neraz k takým chvíľam, že sa nemohol opanovať a musel brániť svoju reč. A tak veru

horko-ťažko doštudoval a začal učiť. Slovenské deti učil však po slovensky, spieval s nimi slovenské pesničky, takže sa so školou predsa len musel rozlúčiť.

Odišiel do Prahy. Po štúdiách sa vracia na Slovensko a putuje po slovenských bankách v Trnave, Martine a Prešove. Medzitým pôsobí aj v Nađlaku. Tu vznikli jeho divadelné hry Statky-zmätky, V službe a Matka. I keď ho práca v banke vyčerpáva, nájde si čas na osvetovú a literárnu činnosť. Aj spoza kancelárskeho stola sa mu podarí nazbierať niekoľko tém, vhodných na literárne spracovanie.

Privalila sa prvá svetová vojna.

Otca mal stolára a pravdepodobne by sa i sám stal remeselníkom, keby sa ho nebol ujal bohatý spišský biskup. Pomocou jeho podpôr dostal sa však na výtvarné štúdiá do Budapešti a neskôr i do Mníchova. Na oboch slávnych akadémiách prekvapoval chudobný mladík z lipovských Troch Sliačov nezvyčajným talentom, usilovnosťou a skromnosťou. Umelecké prostredie, najmä mníchovské, uchvacovalo Hanulu, nedokázalo ho však uspokojiť natrvalo. Mladý maliar prichádza preto na Slovensko, aby tu, doma, hľadal nové, trvácnejšie podnety pre svoju prácu. Ako mnohí slovenskí umelci pred ním i po ňom aj on ich nachádzal

Musí narukovať aj Tajovský a hneď ho zaraďujú medzi politicky nespohľadlivých. Lenže Tajovský nie je ochotný bojovať za záujmy cisára pána, a preto čoskoro prechádza na ruskú stranu. Po vzniku Československej republiky sa natrvalo usadzuje v Bratislave. Postavil si tu domček, pracoval v záhrade, do ktorej chcel vtesnať kus tej tajovskej prírody, po ktorej celý život túžil. Zároveň však pozorne sledoval dianie vo svete i doma. V dobe stupňujúcich sa zápasov chudoby o väčšiu skyvu chleba pridal sa k protestu proti streľbe do košútskych roľníkov. Umelecká beseda slovenská sa postavila proti všetkým členom, ktorí tento manifest podpísali. Tajovský preto zo spolku vystúpil a v liste Umeleckej besede slovenskej napísal:

„Nosím hlavu na pleciah a nepotrebujem mentora ani vo veciach názoru na komunizmus, od ktorého nás spisovateľov a členov literárneho odboru Umeleckej besedy slovenskej zbytočne chce zachraňovať predsed-

níctvo spolku. Slovenskí spisovatelia majú nielen právo, ale priam povinnosť zaujímať sa o Slovanstvo, a teda i o Rusko, a doma tiež otvorenými očami hľadiť na sociálny boj a čerpať z neho námety k literárnej tvorbe.“

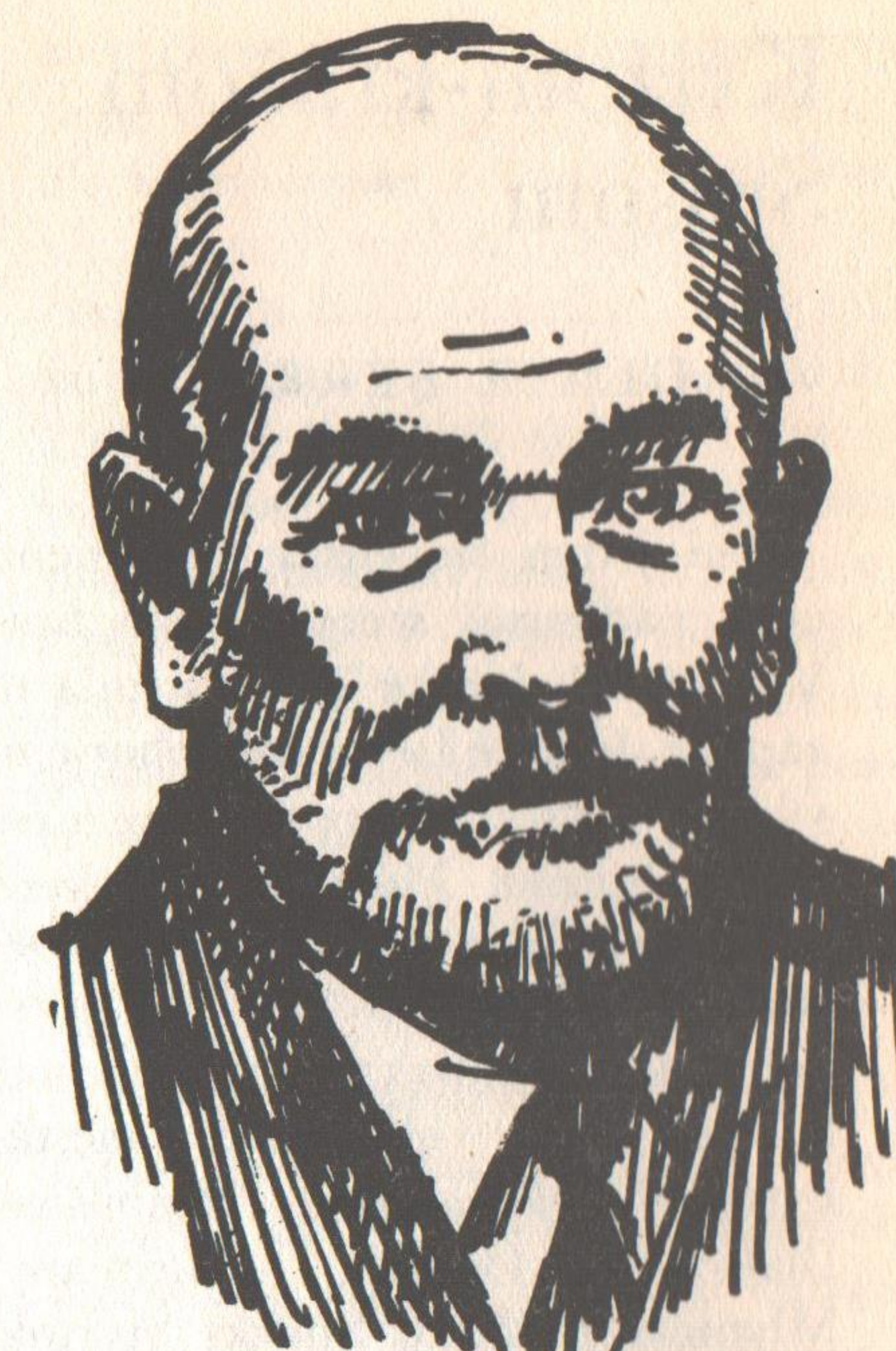
Tajovského dom sa stal akýmsi literárnym klubom, kde sa stretávali spisovatelia, umelci. U Gregorov dokonca začas býval i mladý spisovateľ Fraňo Kráľ, ktorý po celý život neprestal obdivovať Tajovského:

„Šlachetný a nezištný to bol človek. Hľadač pravdy a milovník dobra. Lásavý k ľuďom a nežný k prírode.“

A takto spomína na posledné stretnutie s Tajovským maliar Janko Alexy:

„Ty už nie si v Piešťanoch?“ opýtal sa ma akýmsi diyne slabým hlasom. „Vidíš, a ja sa vážne pobérám do Tajova,“ dodal trasúcim sa hlasom a jeho modré oči podobali sa v tú chvíľu júnovému blankytu.

A ujko o niekoľko dní skutočne išiel

domov. Lenže dva čierne tátoše, ktoré ho viezli z Banskej Bystrice na postriebrenom koči, nedošli pred jeho rodný dom. Zastali už pri tajovskom cintoríne.

KVETA SLOBODNÍKOVÁ

PORTRÉTY NAKRESLIL JURAJ DEÁK

Múdrost maliara

Jozef Hanula (1863—1943)

Nemálo umelcov dal Liptov Slovensku. K tým najvýznamnejším, ktorí najviac rozmnožili naše kultúrne bohatstvo, celkom nepochybne patrí maliar Jozef Hanula.

v prostom, pracovitom človeku a v jeho obdivuhodnej sile odolávať krutému životnému údely. Hanulove obrazy dedinských mužov, žien a starcív nie sú teda len jednoduchými maliarskymi záznamami, sú i svedectvom o utrpení, biede, hrdlačení bez konca. Svedectvom, v ktorom už nie je jas a hýrivosť obrazov namaľovaných v cudzine, ale farebná ponurosť a chlad. Hanula cíti ustatosť a zatrpknutosť oráča, ktorý rok čo rok preoráva neúrodnú zem, aby vydala úrodu, a tak ho na svojom známom obraze maľuje prítľmenými farbami, s trpkým, obžalobným výrazom v tvári, s vyťahavými, ťažkými rukami.

Ani Hanulov život nie je ľahký. Aby mohol vyživiť početnú rodinu, stáva sa učiteľom v Spišskej Novej Vsi. Vyzdobuje dokonca i kostoly, len aby si zarobil na každodenný chlieb.

S ľuďom, ktorý maľoval, nestotožnil sa teda Hanula len ako umelec, ale žil i jeho ťažkým životom. Mohol, pravdaže, aj ináč, pretože cudzina pred ním nikdy nezatvorila dvere. Opustiť rodný kraj však nedokázal. Vrátil sa z Budapešti i Mníchova. Nepochybne totiž vedel, že umelecky tvoriť možno len doma. Hoci bez slávy a bohatstva.

MILAN TICHÝ

Krížom-krážom Spišom

VLADIMÍR FERKO

Ani jeden slovenský kraj nemá takú nádhernú scenériu ako Spiš. Vysoké a Belanské Tatry strmia na západe, lesnaté Levočské pohorie na východe, Nízke Tatry na juhu a poetická Spišská Magura na severe.

V tomto kraji je veľmi ťažko rozhodnúť sa, čo si povšimnúť najprv. Pohoria, každé inak zaujímavé a inak krásne? Či historické mestá; Bystrany, Harichovce, Hrabušice, Iliášovce, Odorín, Kurimany, Mlynica, Smižany, Spišský Štvrtok, Žakovce, Veľký Slavkov, ktoré kedysi tvorili provinciu jedenástich spišských miest s osobitnými výsadami a ktoré neskôr, v druhej polovici pätnásteho storočia, stratili výsady a opäť klesli na úroveň mestečiek a dedín? Alebo nás viac zaujme história trinástich spišských miest — Lubica, Matejovce, Poprad, Ruskinovce, Spišská Belá, Spišská Sobota, Spišské Podhradie, Spišské Vlchy, Stráže pod Tatrami, Tvarožná, Veľká a Vrbov — ktoré dal v roku 1412 kráľ Žigmund do zálohu poľskému kráľovi a po vyše troch storočiach ich nazad získala až Mária Terézia?

Vyberieme sa na hrady, alebo na miesta, kde kedysi stáli (Richnava, Kežmarok, Plaveč, Lubovňa, pohraničný strážny hrad Dunajec) a k najväčšiemu hradu v celej našej republike — Spišskému?

Pozrieme si obrovský balvan, ležiaci na brehu rieky Poprad, o ktorom povest' hovorí, že čert ním chcel zrúcať ľubovniansky hrad?

A čo keby sme si zašli do kúpeľov, k prameňu minerálnej vody? Ale nie do Baldoviec, ani do Levoče či Ružbách, ba ani na Sivú Bradu, ani do Lubice, ale do Gánoviec. Tam

TY RODNÁ ZEM MOJA

totiž chodievali ľudia už v poslednej dobe medziľadovej. A nielen ľudia, ale i dávnovéké zvieratá. Ktože už vie, či si v teplom jazierku liečili choroby a či sa tam len chodievali kúpať. Faktom je, že tam zahynuli. Udušil ich kyslíčnik uhličitý? Nevieme. Nevieme ani, ako sa do jazierka dostal neandertálsky chlapec. Pošmykol sa a spadol do vody? Zadušil sa? Vápenc ho čoskoro pokrýl tak ako iné živočchy a prameň, čo neustále vyvieral z nepokojných hĺbín zeme, dvíhal na tomto hrobe svoj charakteristický pamätník, travertínovú kopu.

Po stopäťdesiatich tisícoch rokoch začali ľudia v travertínovom kopci kopať a našli zvyšky skamenených lebečných kostí a výliatok mozgu neandertálc. Je to veľmi vzácny nález, doklad o tom, že na našom území žili ľudia neandertálskeho typu.

Neskôr do tohto kraja prichádzali ľudia rozmanitých národností, ale v čase kolonizácie, od druhej polovice trinásteho storočia, ponajviac Nemci. Kolonizácia trvala dve storočia a jej centrom bola prastará banícka Gelnica, kde ťažili medenú rudu už v dobe bronzovej. Ale i tak tu Slováci boli vždy vo väčšine. Podľa sčítania ľudu z roku 1900 žilo na Spiši 10 589 Maďarov, 13 913 Rusínov, 42 653 Nemcov a 99 240 Slovákov.

Spišiaci sa odpradávná živili roľníctvom, drevorubačstvom a baníctvom. Veľmi rozšírené bolo od nepamäti pestovanie ľanu — dnešný veľký závod Tatraľan v Kežmarku úspešne pokračuje v starej dobrej tradícii.

Spišské podzemie ukrývalo najmä železo a meď. V roku 1879 vyviezli zo Spiša do tešínsko-trineckých hút 441 000 metrických centov železnej rudy. A železiarne v revolučných Krompachoch vyrábali na konci devätnásteho storočia takmer polovicu kujného železa na Slovensku. A, pravdaže, aj železné výrobky. Banícke remeslo je staré spišské re-

HVIEZDOSLAV

Už idete?

*Už idete, lastovičky,
ulietate preč?*

*Bo sa blíži pomaličky
zimy nebezpeč:*

*slnko starne, zrak mu dumný
zalieva sa hmlou,
clivý vetrik na záhumní
brní otavou?*

*Ach, hej: zhasli krásy jara,
leta ohnisko;
od chotára do chotára
čire strnisko.*

*Sad odolal síc, no značne
ošumel mu šat:
čo nevidieť pustnúť začne,
začne opadať.*

*Áno, podzim to už vlečie
vzduchom zradnú sieť...
Na medzičke — krv var' tečie?
var' ranený kvet?
Poznáte ho po tom kvete:
drišteľ nebudaj.
Opatrne, že tiahnete
v teplý južný kraj!*

meslo. Dodnes fárajú baníci v Rudňanoch za železom, vo Švábovciach a Kišovciach za mangánom, v Rudňanoch, v novom závode, získavajú odparovaním jediný tekutý kov — ortuť. Ak tam raz prídete, figliari hutníci vás poprosia, aby ste im podali kanvicu ortuti. Dvíhate, dvíhate, a ona akoby bola k zemi prikúta. Skúsíte dvoma rukami, hutníci sa smejú. Ide to ťažko, veď jediný liter ortuti váži vyše trinásť kilogramov.

Spiš vždy patril k tým starým slovenským krajom, ktoré mali všestranne rozvinutý obchod. A nielen domáci — dedina s dedinou, mesto s mestom, ale ako by sme dnes povedali — zahraničný. Obchodovali s cárskym Ruskom, Poľskom, Tureckom, ba i s ďalekým exotickým východom, ktorému sa vtedy hovorilo Orient. A práve pre tieto obchodné záujmy vznikol krvavý spor medzi Kežmarkom a Levočou. Trval sto rokov. Kupecké karavány, ktoré obstarávali obchod medzi Uhorskom a Poľskom, museli platiť poplatky mestám, kadiaľ prechádzali, a okrem toho vyladiť tovar k prednostnému nákupu. Lenže karavány sa začali Kežmarku vyhýbať a poplatky dostávala levočská mestská pokladnica. Spor vyvrcholil, keď sa Kežmarčania spojili so Spišskou Novou Vsou a levočských vojakov krvavo dorúbali. Ale víťazstvo sa napokon priklonilo na stranu Levoče, lebo kráľ roku 1588 nariadil Kežmarčanom večné mlčanie.

Odvtedy uplynuli takmer štyri storočia. Návštevník týchto staroslávnych svojráznych miest si sotva spomenie na krvavé spory, radšej obdivuje staviteľské pamiatky niekdajšieho hlavného a najbohatšieho spišského mesta. Levočskú radnicu, a najmä krásny gotický klenot — chrám sv. Jakuba so svetoznámym dreveným oltárom majstra Pavla z Levoče. Obdivovali ho aj návštevníci svetovej výstavy v Montreale.

Američania nám za oltár ponúkali dvadsať miliónov dolárov.

Nemenej slávna je i levočská história. Roku 1685 vyšlo v Levoči prvé české vydanie svetoznej knihy Jana Ámosa Komenského Orbis pictus. Tu vyšla aj pozoruhodná publikácia Gaspara Haima O drakoch a ich jaskyniach v Karpatoch. Dnes, pravdaže, vieme, že to neboli nijaké draky ani šarkany, ale jaskynné medvede, ktoré sa živili iba rastlinnou potravou.

A tamtohľa, na levočskom námestí, vidíme klietku. Nie, nechovajú tam draka, ani medveďa, je to povestná kliečka hanby, v ktorej kedysi verejne pranierovali tých, čo sa previnili proti zákonu a morálke.

Spiš je kraj plný umeleckých, historických i prírodných zvláštností. Tu je krásny Slovenský raj so známou Medvedou jaskyňou, v ktorej našli hotový cintorín týchto dávnych vyhynutých zvierat. Kláštorské v Slovenskom raji je pamätne tým, že sa v 13. storočí stalo útočiskom ľudí počas tatárskeho vpádu. Pri Ružbachoch sa nachádza Ďura smrti, veľká jama, vlastne jaskynka. Na jej dne sa hromadí jedovatý plyn. Každé zviera, ktoré do jamy padne, zahynie. Údolie Dunajca je práve takým prírodným skvostom ako Slovenský raj. Tu, v Červenom Kláštore, sa vlastne začínajú dejiny nášho letectva. Povest hovorí, že mních Cyprián si zostrojil krídla a spúšťal sa zo skalísk zvaných Tri Koruny ponad zurčivú riekku.

Každý kraj sa právom hrdí svojimi slávnymi rodákmi. Spomeňme troch najslávnejších: Fyzik Maximilián Petzval zo Spišskej Belej, Pavol Jozef Šafárik z Kobeliarova a hrdina Sovietskeho zväzu kapitán Ján Nálepka, rodák zo Smižian.

„Za slobodu mesta Ovruče život smrti vložil v náručie.“

Tak napísal o ňom básnik do mramorového pamätníka.

V kotolni

Včera sa Jožko Mrkvička zatúlal do školskej kotolne. Veľmi sa mu tam páčilo, a to hneď pre niekoľko príčin.

Prvá: Ak je človek v školskej kotolni, nik nemôže o ňom povedať, že nie je v škole.

Druhá: Nik ho tam neskúša.

Tretia: Je tam teplo.

Štvrtá: Človek si nemusí umývať ruky.

Kým v triede mali gramatiku, počty a vlastivedu, Jožko sa s kuričom zhováral o strašidlách, lebo kotolňa vyzerá trochu aj

ako peklo. A kurič vyzerá trochu ako čert. Ale nie je to čert, je to kurič Ondro Sebechovský.

A keď už bolo po vyučovaní, vyšiel i Jožko z kotolne.

Jedna prváčka vykrikla:

„Černoch! Aha, černoch!“

Jožko sa obzrel, lebo aj on chcel vidieť černocho. Ale nijakého nevidel, videl len to, že všetci hľadia naňho a že sa smejú.

Odkedy má Jožko v kotolni kamaráta, chodí do školy celkom rád. (MĎ)

Ako sa Jožko rozhodol, že bude mať dobré vysvedčenie

V dedine sa zaviedla taká móda: za dobré vysvedčenie dostane žiak bicykel. Už je bicyklov plná dedina. Kto nemá bicykel, len len že naňho neukazujú: aha, to je zlý žiak.

Preto sa i Jožko Mrkvička rozhodol, že bude mať dobré vysvedčenie: z telocviku, zo spevu a z kreslenia jednotku, zo správania dvojku a z ostatných predmetov trojku, lebo trojka je dobrá.

Lenže súdružku učiteľku nezaujímalo, že Jožko chce bicykel. Nedala mu zo spevu

jednotku, hoci spieval z celej sily. A s kreslením bolo takto:

„Mrkvička, mali sme predsa kresliť lesné plody, a nie kozu!“

„Ale, súdružka učiteľka, veď koza tie plody práve zožrala,“ vysvetľoval Jožko. Lenže darmo, zožraté plody sa nerátali.

A tak Jožko videl, že je po bicykli: spev a kreslenie sa mu opraviť nepodarilo, nuž to ostatné ani neproboval.

Nech, aj tak už má bicykel každý chmuľo! (MĎ)

Kráľovský úsmev

KRISTA BENDO VÁ

Bol jeden veľký hrad, v tom hrade veľký trón. Kto sedel na tróne? No predsa veľký kráľ, zo všetkých kráľov najkráľovatejší. Brada až po zem, namiesto koruny na hlave obrovská stokoruna. Kto to nevidel, neuverí.

Tak aj v tom kráľovstve muselo byť všetko velikánske: taniere ako námestia, poháre ako bazény, halušky ako pecne a pecne chleba ako mrakodrapy. Aj knihy čítal ten kráľ také tučné a veľké, že keď chcel obrátiť stránku, muselo mu prísť na pomoc dvadsať knižných obracačov.

Jedného veľkého dňa — malé dni tam ani nepoznali — rozkázal kráľ, aby mu priniesli náučný slovník. Že sa len tak pozrie, či je v ňom niečo nového, čo ešte nepozná.

Hneď a zaraz našartovali zlatú dodávku a priviezli slovník pred kráľovský trón.

„Knihoobracači!“ povedal kráľ. „Otvorte slovník na strane milióntej, pozriem sa, čo je tam napísané.“

Knižní obracači napli všetky svaly, zaborili zlaté lopaty do slovníka a otvorili ho na milióntej strane.

Kráľ pozrel a číta: ÚSMEV.

„Ha!“ povedal. „Toto slovo som ešte nepočul! Je to zviera, alebo rastlina, alebo dáka neznáma predpotopná príšera? To si teda musím preštudovať!“

Nuž číta ďalej:

„Úsmev sa zjavuje na ľudskej tvári vtedy, keď je človek spokojný. Pri úsmeve sa mierne rozťahnu ústa, pričom sa môžu, ale aj nemusia ukázať zuby.“

Obrovský kráľ pokrútil obrovskou hlavou a vraví:

„Ministri, toto slovo je mi neznáme. Viem, čo je rehot, chichot, chechot a tak podobne, ale úsmev som ešte nezažil. Žiadam vás, aby ste ma naučili usmievať!“

Samozrejme, že sa hneď zišli najväčší učenci, radili sa aj vadili, a nakoniec doradili a dovodili sa tak, že kráľa treba poštekliť. Nuž z jednej strany desať sluhov a z druhej tiež a štekli kráľa pod pazuchami, aj po rebrách. Kráľ sa rehoce, slzy mu padajú a nakoniec z posledných síl zakričí:

„Dost! Dost!“

A keď ho doštekli, vraví:

„To bolo mučenie, vy nevedomci! Necítil som spokojnosť, ba naopak, ráčil som cítiť hrozné utrpenie, najmä na rebrách. Rozmýšľajte ďalej, ak nič nevymyslíte, dám vás všetkých uštekliť!“

Zľakli sa mudrci, ďalej sa radili a vadili, nakoniec prišli pred kráľa a vravia:

„Veličenstvo! Rozhodli sme, že ti úsmev rozťahneme pomocou zlatých hákov!“

Desať sluhov z jednej strany, desať z druhej, zahačkali dva zlaté háky a začali kráľovi rozťahovať ústa do úsmevu. Teda rozťahli sa tie kráľovské ústa, ale kráľ kričí, ako keby ho na vidly naberali:

„Dost! Koniec!“

Prestali teda na hrade organizovať kráľovský úsmev a vládca narieka:

„Nijakú spokojnosť som nepocítil, horšie mi bolo ako u zubára!“

Ministri a učenci znova zasadli, zase sa radili aj vadili a povest' o kráľovskom neúsmeve rozniesla sa po celom kráľovstve. Naozaj po celom, pretože sa to dopyčulo aj malé dievčatko, také malilinké, že ho vlastne v tom veľkom kráľovstve dovtedy nikto nezbadal.

„To je čudné.“ pomyslelo si dievčatko.

„Pôjdem, naučím kráľa, ako sa to robí, veď on musí byť strašný chudáčik, že nevie takú obyčajnú vec!“

Prišlo dievčatko pred kráľovský hrad, ale ministri a učenci kričia:

„Už aj sa ber preč, ty minidievča! Keď to my nevieme, ty to miliónkrát nevieš!“

Rozplakalo sa dievčatko, kráľ počul ten plač a vraví:

„Pusťte ju, nech nesmoklí, aspoň sa raz bližšie pozriem, ako vyzerá niečo také maličké.“

Dievča sa usmialo, v jednej rúčke čosi stíska a vraví kráľovi:

„Ujo kráľ, voľačo som ti priniesla, aby si sa mohol usmievať.“

A dievčatko hup! — skočilo kráľovi rovno na kolená a roztvorilo rúčku.

„Pozri, ujo kráľ, priniesla som ti lienku, bude sa ti prechádzať po brade, lebo ty máš bradu ako autostrádu.“

Zľakli sa ministri, aj učenci, ale... čože sa to robí?! Dievčatko sedí na kráľovských kolenách, hrá sa s kráľovskou bradou, po ktorej sa veselo prechádza červená lienka s malými čiernymi bodkami na krídlach. Veľký kráľ, zo všetkých najkráľovatejší, sa spokojne usmieva, hladká dievčatko a vraví:

„Ty si moja najväčšia kamoška, aj keď si taká najmenšia!“

Učenci a ministri dodnes krúčia hlavami, ako je to možné, že taká malá vec mohla kráľovi urobiť taký veľký úsmev.

Gaštanko

RUDOLF DOBIÁŠ

*Keď pôjdeš do školy,
na chvíľku zastaň.
K nôžke ti cupi-cup
zoskočí gaštan.*

*V tráve sa zablyskne
tak ako dukát.
„Vezmi ma!“ poprosí,
bude sa núkať.*

*A mnoho hnedých slov
ešte ti povie:
„Dážďik ma umýval,
šaty mám nové.“*

*„Nuž nedbám,“ povedz mu.
„vyskoč mi na dlaň.
Už dávno takého
Gaštanka hľadám.“*

3 × ako

Ako silno fúka vietor?

Keď nás hľadá po tvári, šesť v listí, vlní zľahka hladinu rybníka, vtedy fúka rýchlosťou asi 10 km za hodinu. Keď kýva hrubými konármi, prevracia dáždnyky, fúka rýchlosťou 40—50 km za hodinu. Ak zdržuje v chôdzi, ak sa už proti vetru ťažko kráča, tak prúdi vzduch rýchlosťou osobného vlaku, asi 60 km za hodinu. To je už značná rýchlosť, ale u nás ešte bežná. Keď duje 120-kilometrovou rýchlosťou, človek sa už ledva udrží na nohách; vietor ho ľahko odveje ako bezmocné pierko. To však už nie je obyčajný vietor, to je orkán, tajfún, tornádo. A vietor môže fúkať ešte silnejšie. Na voľnom mori, kde ho nič nebrzdí, dosahuje rýchlosť aj 300 km za hodinu. To je už rýchlosť lietadiel. Sú oblasti, kde nárazy vetra prekračujú i 500 km za hodinu. Taký náraz prevalí aj ťažkú lokomotívu. V našich krajoch zriedka prekračuje rýchlosť vetra 100 km za hodinu. Ale v Tatrách, na končiaroch, vše zaľúka aj 250-kilometrovou rýchlosťou.

(iĕ)

Bolo to v júni 1917. Slúžil som vtedy ako šofér pri obrnenej automobilovej jednotke. Raz v noci som prišiel pred Tavričský palác, kde zasadali naši vojenski delegáti. Vypol som motor, stojím a čakám. Mal som príkaz odviezť

delegátov do kasárne.

Zasadnutie sa skončilo, motor vrčí, len sadnúť a ísť.

Tu dobehne ku mne predseda nášho divízneho výboru, salutuje a jedným dychom oznamuje:

„Dostaneš stranícku úlohu.“

„Akú?“ spytujem sa.

„Akú? Je dvanásť hodín, však?“

„Dvanásť. A čo ďalej?“

„O desať minút posadím do tvojho voza jedného súdruha.

A kde ti prikáže, tam pôjdeš. Jasné?“

„Jasné,“ odpovedám. „Ako sa volá ten súdruh?“

Vtedy sa náš predseda rozhneval a zvýšil hlas.

„Koniec reči. Dostal si stranícku úlohu, postaraj sa, aby si ju splnil. A zapamätaj si: ak sa tomu súdruhovi dačo stane, choď rovno do kostola a daj slúžiť za seba smútočnú omšu.“

Bolo mi to všetko čudné, ale predsa som len čakal. Motor stále vrčal. O chvíľu vidím: ide

náš predseda a s ním občan — akýsi civil v čiapke. Podišli bližšie a div som od prekvapenia nevykrikol. Ten civil bol sám Lenin. Videl som ho už, počul, keď hovoril z balkóna paláca. Či možno na to len tak zabudnúť?

Lenin si sadol do auta a úctivo požiadal:

„Prosím vás, súdruh, do Mojky a potom do Ligovky. Ak je to možné, rýchlo.“

Nebolo treba viac hovoriť. Auto mám vždy v poriadku. O chvíľu sme boli v Mojke. Tlačili tam boľševickú Pravdu. Lenin pobudol v tlačiarňi pár minút, vyšiel, sadol do auta a vzápätí sme vyrazili na druhý koniec mesta, do Ligovky.

Lákalo ma, samozrejme, obzrieť si Lenina. Otočím sa a čo vidím: za nami po opustenej ulici uháňa auto.

Zabočil som doľava, ono tiež. Stočím vpravo, auto za nami vpravo. Svetlá vypnuté, na križovatkách nesignalizuje. To sa mi už nepáčilo.

Pustil som ho bližšie a vidím: sedia v ňom dôstojníci.

Začal som kľučkovať po uliciach a stále som sa obzeral, či nezaostali.

Lenin si všimol, že sa neustále obraciam, a privráva sa.

„Zdá sa, súdruh, že sa ma chcete niečo spýtať.“

„Obzrite sa dozadu, súdruh Lenin.“

Prenasledovanie

N. CHODZE

Vladimír Iljič sa obrátil a hovorí:

„Nič zaujímavé nevidím, iba jedno auto.“

„Tiene sa na nás prilepili,“ vysvetľujem.

„Aké tiene?“

„Obyčajné,“ hovorím. „Dôstojníci z tajnej polície Kerenského. Určite vás sledujú.“

Vtedy Lenin povedal:

„Som presvedčený, súdruh, že im vyklázneme. Spolieham sa na vás.“

Môžete si predstaviť, čo som urobil po tých slovách. Hnal som auto tak, že sa kolesá ani zeme nedotýkali, vo vzduchu sa točili. Len aby brzdy nevypovedali! Inak na prvej zákrute... Mráz mi prebehol po chrbte pri tej myšlienke. Veď veziem Lenina.

Prestal som sa obzerať. Otočíš sa v takej rýchlosti a z auta zostane len kopa železa. No počujem, ako Lenin hovorí: „Nezaostávajú... Pridajte ešte... Musíte im dáko prejsť cez rozum.“

Z auta som už vyžmýkal, čo sa dalo. Hoci sa neobzerám, viem — môj šoférsky cit mi to hovorí — že nás nemôžu dohoniť. Ale prenasledujú nás stále. Motor zavýja kdesi neďaleko.

Blížili sme sa k Ligovke. Zahol som znovu do akejsi uličky a v strede vidím rozrytú jamu.

Ohradená bola slabučkými latkami a na jednej smutne čmudila lampa.

A vtedy skrsla vo mne myšlienka. Zabrzdil som, vyskočil, nohou som odhodil prekážku a lampu sfúkol. Potom rýchlo k volantú a na plný plyn preč. Keď som vychádzal z uličky, začul som rachot. Tak! Tajní vleteli do jamy. Plnou rýchlosťou.

Oj, či vykrikovali, kontrarevolucionári, nadávali, jajkali. Šofér trúbil, domovníci pískali, slovom, rámus na celý Petrohrad.

My sme, pravdaže, túto operu dlho nepočúvali. Pokračovali sme v ceste, akoby sa ani nechumelilo. A keď sme prišli do Ligovky, znovu som pozrel na Lenina. Smial sa. Tak sa smial, že som sa ani ja nezdržal a tiež som sa rozosmial.

Nuž takto so smiechom sme dorazili, kam bolo treba. Načas, bez meškania.

PREL. K. SLOBODNÍKOVÁ

Ako sa lieči chorý pes?

Nielen ľudí, ale aj psov bolievajú žalúdky. Stáva sa to vtedy, keď im v nich uviaznu kosti, alebo iné tvrdé predmety, ktoré narúšajú trávenie. Človek vzdychá a užíva hofmanské kvapky. Pes vybehne na lúku a žerie trávu. Pritom spoľahlivo rozozná liečivé bylinky, užije z nich, koľko treba, a zakrátko je opäť zdravý ako rybička.

Ako sa bráni smrek?

Medzi chrobákmi je veľa nebezpečných škodcov. Patrí medzi nich aj lykožrút smrekový. Je to neobyčajne škodlivý chrobák. Navrtáva kmene stromov, robí si do nich celú spleť široko rozvetvených chodbičiek, kým len celkom nevyšchnú.

Zdravé smreký sa proti týmto chorobám úporne bránia. Robia to tak, že miesta, ktoré lykožrúty nahľadali, hojne zalievajú živicom, na ktorú sa nepriateľ prilepí. Boj je však márný, lebo na smreký prilietajú stále nové a nové lykožrúty a čoskoro vyčerpajú jeho zásoby živice. Krásne, štíhle smreký sa nakoniec stávajú obeťou nenasytných škodcov. (ep)

Biela pani

na Spišskom hrade

JÁN DOMASTA

Dobre sa žilo županovi Brezovickému na Spišskom hrade. Na Spiši bol už roky pokoj. Nieže o vojnách, ale ani o zbojníkoch sa nechyrovalo. Poddaní pokojne obrábali svoje i panské.

Župan mal všetko, za čím mu len srdce zapišťalo. A tu sa mu zažiadalo pochváliť sa všetkým pánom svojej župy. Pozval ich na poľovačku, ktorá nemala mať páru.

Páni do jedného prišli. S honcami, so sokoliarimi a so psovodmi. Vydali sa na poľnočnú stranu. Zastaviť sa mali až na samej poľskej hranici, nad vodami speneného Dunajca.

Tak si povedali, a možno aj by im to bolo vyšlo, keby sa im na pol dňa od Dunajca neboli postavili do cesty ozbrojení ľudia.

„Kto ste? ... Čo ste?!“ spýtal sa ich chlap, čo bol na čele ozbrojencov. Odev mal ako rytier. Za klobúkom pyšné volavčie perie. Za pásom drahá dýka, v jednej ruke ostrý meč, v druhej štít. Na štíte obraz psej hlavy a meča.

Župan v prvej chvíli nevedel, s kým má do činenia. Pretože bol znášanlivý človek, povedal, kto je, čo je a čo chce.

„Hí!“ zvýskol prichodiaci divo. „Vzácná korisť! Takú sme vonkoncom nečakali. Aj my sme sa vybrali na poľovačku. A vidím, že nebude len taká — ledajaká! Dajte, páni, čo máte: zlaté peniaze, prstene, reťaze.“

Ani nečakal, čo povedia, a už mieril s vytaseným mečom rovno na župana.

Župan bol znášanlivý človek, lenže ani on nebol z mäkkého cesta. Chytil meč... A bola bitka ako na bojisku. Jeden šíp sa zabodol aj do zbojníkovho syna. V tej chvíli pustil z ruky kopiju namierenú na županovu hruď a bezvládne sa zvalil na zem.

„Syna si mi zabil!“ zreval zbojnicky rytier. „Nejdeme sa ďalej biť. Veľa je vás. Múdrost mi káže ustúpiť. Ale pomstu ti prisahám!“

Dal znamenie, a jeho ľudia, naučení utekať, stratili sa v lesných húšťavách, akoby sa boli na stromy a na skaly premenili.

Len dvaja mŕtvi a traja ťažko ranení zostali.

SPIŠSKÝ HRAID

Hoci sa najrozsiahljší hrad na našom území spomína už na začiatku 12. storočia, prvý verný doklad o jeho existencii pochádza zo začiatku 13. storočia. Vtedajšia podoba hradu sa však nezachovala. Jeho vlastná výstavba začala sa až po odchode Tatárov v polovici 13. storočia. V nasledujúcich obdobiach hrad neustále rozširovali a opevňovali, takže sa stal najvýznamnejšou vojenskou pevnosťou na Spiši. V polovici 15. storočia ho obsadili žoldnierske vojská českého vojvodu Jana

Od ranených sa župan dozvedel, že sa mu do cesty postavil zbojnicky rytier Judský, nový pán hradu na tamtej strane Dunajca. Chudobný je ako kostolná myš. Pretože má málo poddaných a chce rýchlo zbohatnúť, dal sa na zboj. Poddanské ženy i deti robia na poliach a pri statku, a chlapov naučil zaobchádzať so zbraňou.

„Malý pán, malý strach!“ povedal si župan. „Ak sa ešte raz opováži na našu stranu, príde o hlavu.“

Potom sa dlho nič nedialo. Župan na príhodu celkom zabudol.

Lenže zbojníckemu rytierovi ustavične mätala v hlavu. Veď stratil jediného syna, v ktorom sa úfal dožiť rytierskej slávy svojho rodu.

„Keď som ja stratil syna, Brezovický stratí dcéru,“ povedal si.

Župan mal iba dcéru Ľubicu, štvorročné drobné, milé dieťa. Pred dvoma rokmi jej zomrela matka, ale župan jej nehľadal druhú mat. Báł sa, že by jej macocha mohla ublížiť. Opatrovala ju jeho sestra Hedviga, ktorá vlastné deti nemala, lebo otec jej umrel skorej, ako by ju bol stihol vydať, a brat jej ešte nenašiel súceho ženicha.

Ťažko bolo zbojníkovi Judskému nastaviť pascu na prevzácnu laňku. Spišský hrad je na strmých skalách, a kde niet skál, bránia ho vysočizné múry. A panna Hedviga vychádzala s malou iba v nedeľu, keď išla na omšu do kapitúlskeho kostola. Vtedy ich však vyprevádzala polovička hradných zbrojnošov. Druhá polovička striehla z hradu.

Pretože si Judský sám nevedel rady, zašiel za vedomkyňou. A tá mu povedala:

„Neprebíjaj kamenný múr hlavou! Srdcom si otvor bránu.“

„Srdcom?!“ zadivil sa. „Nepriateľovi podložiť srdce?!“

„A kto vraví o tvojom srdci? Tvoje sa môže už len na kolomaž rozliať, toľko je v ňom zlosti. Iné srdce načím poslať do hradu.“

Poradila mu, aby spomedzi svojich vybral najpeknejšieho, najučnenejšieho, ale aj najprefikanejšieho chlapa. Ten nech sa naučí ako-tak brnkať na lutne a spievať zopár pesničiek. Potom nech sa chlap preoblečie za igríca a zájde na Spišský hrad. Igríca všade radi vítajú; igrícovi aj župan otvorí bránu. Veľmi rada ho bude počúvať aj jeho sestra. A tá bude najlepším kľúčom ku kamennej klietke, v ktorej si župan chráni svoje holúbätko.

J. D.

Judský urobil, ako mu veďomkyňa radila. A tak čoskoro zavítal na Spišský hrad igric.

Spieval, hral a rozprával...

O strašných vojnách, o zbojníkoch, o bosorkách a strašidlách... Husia koža naskakovala ľuďom, keď ho počúvali.

Ale igric rozprával aj o tom, ako smelí, odvážni rytieri vyslobodili krásne panny nielen z dračích jaskýň a zo zakliatych zámkov, ale aj od otcov a prvorodených bratov, čo im nevedeli, alebo nechceli nájsť súcich ženichov.

To boli rozprávky pre uši panny Hedviga. Nebola by dbala počúvať ich od rána do večera. Aj na malú Ľubku pre ne zabúdala. Vše ju len zatvorila do izbičky.

A urobila to aj vtedy, keď sa bol hradný pán znova vybral na veľkú poľovačku. Igric len na to čakal.

Vyvábil ju na hradby a tam ju učil spievať a hrať na lutne. Netušila, že je to znamenie pre Judského ľuďa.

Zle bolo, že odišiel hradný pán, ale ešte horšie, že zbrojnoši, čo ostali doma, využili nedbanlivosť panny Hedviga a uhášali si smäd medovinou a pivom.

Jediný človek, ktorý nevzal do úst ani kvapku pijatiky, bol starý kolár Matúš. Toho postavili k hradnej bráne a povedali mu: „Stoj tu a stráž!“

Stráži, chudák Matúš, stráži, lenže čo nastráži, keď mu už ani oči ani uši neslúžia a nohy trpnu pri každom kroku. Sedí teda pod bránou a drieme.

A brána otvorená ako včas pokoja...

Zbojníci poľahky vošli dnu; vzali maličkú a tašli! Za nimi sa vytratil z hradu aj igric. Keď sa panna Hedviga spamätala, boli už za horami, za dolami. Márne si vlasy ruvala, márne rukami zalamovala a bedákala.

Ani zbrojnošom nebolo ľahko, keď sa dozvedeli, čo sa stalo. Podaktorí radili utekať svetom, lebo bude zle, ako ešte na Spišskom hrade nebolo. Nakoniec však zostali na tom, že treba napraviť zlo, ktoré spáchali.

Poslali za pánom a ten sa hneď vrátil. Srdce mu išlo puknúť od žiaľu, a žlč sa mu od zlosti bezmála celkom rozliala, ale zatiaľ zuby. Rozoslal poslov po okolitých dedinách i panstvách, aby hneď prišiel každý, kto chápe bolesť otca, ktorému uniesli jedinú, milované dieťa.

Len čo ich bolo vyše stovky, vybral sa rovno pod Judského hrad.

Judský nečakal, kedy začne župan vyjednávať,

či bude prosiť, alebo vyhrážať. Len čo ho zočil, vyšiel na hradby s dieťaťom v rukách.

„Zabil si mi syna,“ povedal. „Ani ty nebudeš mať dcéru! Ak si ju chytiš, môžeš v pokoji odísť. Ak nie, potrescem ťa, že si ju nechal umrieť!“

Podbehol pod samú kamennú strminu otec, podbehol aj iní. Ruky vystreli, ale maličkú nechtyli. Padla na vyčnievajúcu skalú. Keď im ju skala podala, už nedýchala.

Otec sa ešte nestihol zohnúť po ňu, a vtom už aj Judský letel zhora. Igric, ktorý vyšiel za ním, ho nečakane sotil: „Nevedel som, že si až taký pes!“ zakričal. „Myslel som, že dieťa si ponecháme, len kým župan nepadne na kolená. Ale kto dnes nehľadá na dieťa, zajtra bez najmenej výčitky zabije kamaráta.“

Medzitým doma na Spišskom hrade panna Hedviga trpne, s čím sa brat vráti. Čím túžobnejšie čaká, tým častejšie a nadlhšie zabúda, že malú uniesli. Marí sa jej, že sa len v hrade niekam zatúlala. Chodí teda po komnatách, po pivniciach i po nádvoriach. „Ľubka!“ vykrikuje. „Ľubka moja, nože sa mi neschovávajú! Netráp ma!“

Strach o dieťa ju zimnicou lomcuje, strach pred bratom horúčavou zalieva. Rozum sa jej múti. Zrazu si len zmyslí, že bratov sprievod treba vítať v bielom rúchu, lebo s Ľubkou príde aj kniežací, ak nie priam kráľovský ženich.

Konečne vidieť sprievod. Neveselo kráča.

Na hrade všetko zmiera ľútosťou i strachom...

Župan, ktorý dovtedy slova neprehovoril, sľubuje spravodlivý trest všetkým, čo si zabudli na povinnosti.

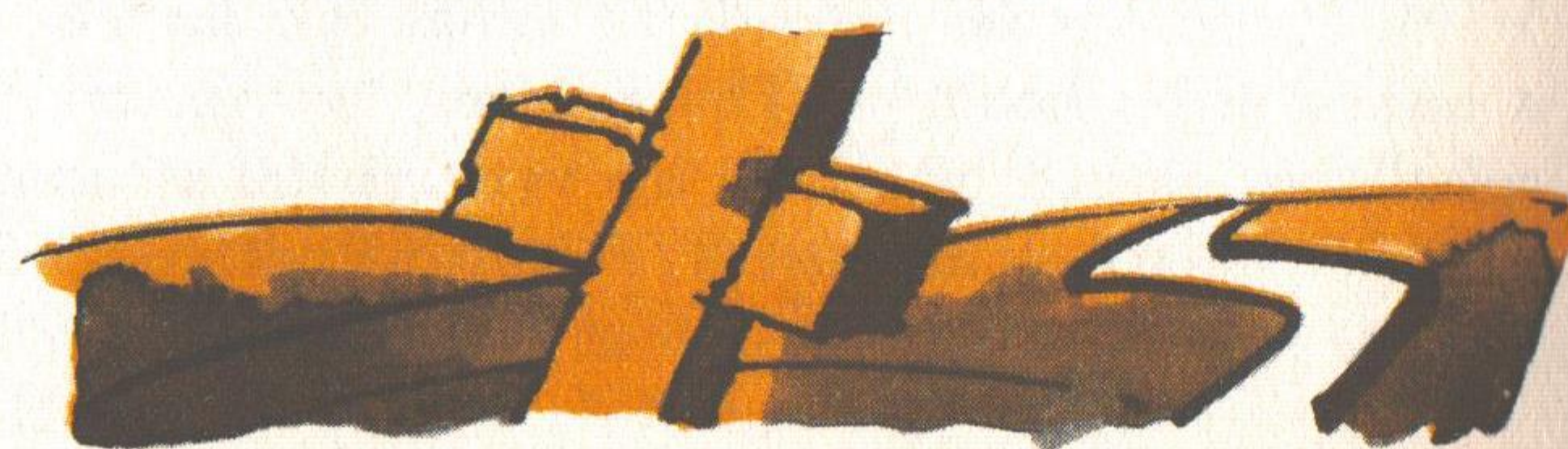
A doma naozaj putujú rovno do temnice.

Len vlastnú sestru nemôže potrestať...

Hľadajú ju po celom hrade, ale po panne Hedvige ani pamiatky.

Po čase ju našli mŕtvu pod hradnými skaliskami. Nepochovali ju k malej. Ďaleko v lese jej vykopali hrob a dali naň len obyčajný drevený kríž. Aj ten bez mena.

A hradná panna Hedviga, ktorá predsa len mala malú Ľubku veľmi rada, podnes vraj chodí v bielom po hradnom vršku, po hradbách i po nádvoriach. Chodí a hľadá malú Ľubku.

Ako sme na hanbu vyšli

JURAJ KOVÁČ

Na dovolenku sme sa vybrali do kúpeľov Byšta. Je tam krásne kúpalisko, ľudí neveľa, lebo sú to kúpele malé, a tak sme celý deň mohli pokojne tráviť na slnku a vo vode.

Veľmi sa nám tam páčilo. Iba večer sme nemali čo robiť, nuž sme len tak posedávali okolo chaty.

Raz sme sa z dlhej chvíle pustili do hádky o tom, kto z nás je smelší.

Moja žena Kamila ma prekvapila, lebo keď som ja povedal, že sa nebojím myši, ona vyhlásila, že sa nebojí ani potkana. A keď som ja vyhlásil, že sa nebojím žaby, ona povedala, že sa nebojí ani hada.

Trochu ma to škrelo, že sa predomnou tak vyťahuje, nuž som povedal, že ja by som sa nebál ani v hore za tmy, lebo som vedel, že moja žena Kamila sa tmy predsa trochu bojí.

Ale ona na to, že do hory pôjde aj o polnoci, keď na to príde.

Cítil som, že sa jej od strachu zachvel hlas, keď to vravela, tak som s ňou radšej súhlasil:

„Iste, iste, pravdaže!“

Asi som to nepovedal dosť presvedčivo, lebo sa ma hneď opýtala:

„Tak ty mi neveríš, však?“

„Čoby som neveril?!“

Ale ona hneď na to, že len nech počkám do polnoci, veď sa na vlastné oči presvedčím.

Už som si myslel, že moja žena Kamila na všetko zabudla. Ale ona niekoľko minút pred polnocou naozaj vstala a skoro pošepky mi slávnostným hlasom vraví:

„Tak ja idem, aby si vedel!“

„Iste, iste, pravdaže!“ vravím ešte rozospatý. A keď som sa trochu prebral a otvoril oči, počul som, ako mi už zvonku vraví:

„Pôjdem až celkom do hory!“

Nuž nech len ide, pomyslel som si. Veď aj tak iba sama seba chce presvedčiť, že sa nebojí.

Ale všade naokolo bolo také tiché ticho a taká tmavá tma, že som sa skoro ja začal báť v chate. A tak som sa okamžite rozhodol, že potichučky pôjdem za ňou, aby som sa jej mohol ohlásiť, keby ju niečo veľmi vyľakalo. Ale aby som jej nepokazil radosť z toho, že je sama v hore, radšej som ani svetlo nezažal a rozhodol som sa vyskočiť z okna, aby ma náhodou nezbadala.

Keď Kamila vyšla pred chatu, musela sa už veľmi báť. Keďže sa však hanbila hneď vrátiť, tak si povedala, že sa skryje za chatu a potom sa vráti, akoby bola až celkom v hore.

No ona sa za chatou ešte ani poriadne nerozhliadla, a vtom som ja zrazu vyskočil z okna, len tak naokolo zaprašťalo a zadunelo.

Tak som ju vyľakal, že vykrikla, ako keby horelo. A toho som sa aj ja naľakal, až som od strachu zaujúkal ako sova. Keď som sa trochu spamätal, už som iba začul, ako moja žena Kamila ozlomkrky predomnou uteká pomedzi stromy.

Volal som za ňou a bežal, aby sa nebála, lebo veď som to iba ja. Ale ona iba ešte väčšmi kričala.

Našťastie pred jednou chatou sa zrazu rozsvietilo a pred mojou ženou Kamilou stál údržbár z kúpeľov. Keď som dobehol trochu do svetla, Kamila hneď pochopila, čo sa stalo.

Ale údržbár sa rozčertil ako nejaký zlý duch. Pochytil akýsi kyj a podho za mnou:

„Čo jej nedáš pokoj? Ja ti ukážem naháňať ženu v noci po hore!“

Teraz moja žena Kamila bežala za údržbárom, aby ma tým kyjom naozaj neovalil. Našťastie ešte som sa stačil skryť v našej chate a zamknúť.

„Ja ti ukážem biť ženu v noci, lotor jeden!“ počul som údržbárov nahnevovaný krik pred chatou. A nechcel ku mne moju ženu Kamilu pustiť, aby vraj nebola hlúpa dať sa biť takému mamľasiskovi mamľasovému!

Aj by som sa mu bol ozval, aký som mu ja mamľas, ale okolo neho už bola kopa ľudí.

Moja žena Kamila sa čosi naprosila, kým ju ku mne napokon pustili. Usilovala sa im všetko pekne vysvetliť, že sme sa nebili, ani nehádali, ale oni iba prikyvovali:

„Iste, iste, pravdaže!“

A ráno si na nás celá Byšta ukazovala prstom. Boli sme radi, že sa nám dovolenka končí, a hneď v ten deň sme odcestovali z tých kúpeľov, čo ich aj na mape ťažko nájsť.

Ale moja žena Kamila sa za to ešte aj dnes tak hanbí, že o tom nechce ani počuť, a preto aj ja už budem radšej mlčať ako ryba.

Počty

Stoh
má
sto
nôh?

Strom
množ
stomi:
stromy?

Škovran
sám
stál
sto vrán?

Les
del'
stomi:
stromy?

Autobus

MÁRIA
ĎURÍČKOVÁ

Súdržka učiteľka skončila výklad, sadla si a písala čosi do triednej knihy. V tej chvíli Števko Parúčka, čo sedí v prvej lavici, spravil rukou koleso a všetci žiaci hneď vedeli, že to práve naštartoval autobus. Autobus sa rozbehol plnou rýchlosťou. Želka v zadnej lavici zhíkla, keď videla, ako uteká krajina za oblokom. Trieda bola síce ako predtým, ale bol to už autobus. Súdržka učiteľka písala do triednej knihy a ani jej na um nezišlo, že sa vezie v autobuse.

Autobus sa práve skrúcal naľavo a všetci cestujúci sa podľa šoféra naklonili napravo. Potom sa autobus skrútol napravo a cestujúci sa podľa šoféra naklonili naľavo. Keď šiel autobus po zlej ceste, všetci sa nadhadzovali a mykali plecami. Potom sa autobus uberal do kopca prudkými serpentínami a hneď nato strmo zostupoval.

Práve vtedy kráčal po školskej chodbe školník a od vchodu sa ponáhľala k nemu tučná pani.

„Môj Palinko si zabudol doma desiату,“ vysvetľovala, „tak som mu ju doniesla. Kde je tu, prosím, tretia C?“

„Tuto, pani,“ ukazuje školník a ide s Palinkovou mamou. Pozrie na dvere, mykne sa, pozrie na ďalšie dvere, načisto zmeravie — tretej C niet! Ako by tu aj mohla byť, keď — premenená na autobus — práve prechádzala mostíkom ponad hlbokú priepasť.

Čo je to za porobenina, bastrikuri, myslí si školník a cíti sa

veľmi trápne. Uľavilo sa mu, keď zadrnčal zvonec a začala sa prestávka. Žiaci sa vyrojili na chodbu.

Tento školník je tu iste nový a ešte sa v škole nevyzná, pomyslela si Palinkova mama a podišla k učiteľke, ktorá mala dozor na chodbe.

„Kde je tu, prosím, tretia C?“ sputuje sa. „Môj Palinko si zabudol doma desiату.“

„Druhé dvere vľavo,“ vraví učiteľka a vedie Palinkovu mamu po chodbe. Lenže druhé dvere vľavo bola akási celkom iná trieda a vôbec nie tretia C.

Hľadajú ony tretiu C, hľadajú, ale nájsť ju nemôžu. Ako by aj mohli, keď tretia C, premenená na autobus, práve išla úzkou cestou dolu svahom a oproti nej frčalo osobné auto — lenže po nesprávnej strane! Teda títo šoféri! Celý autobus zhíkol a nahol sa prudko doprava.

Súdržka učiteľka zdvihla hlavu od triednej knihy a vraví: „Čo je, deti? Prečo sa všetci nakláňate na jednu stranu? A ty, Števo, čo vrčíš?“

Len čo to povedala, autobus sa ihneď premenil na tretiu C.

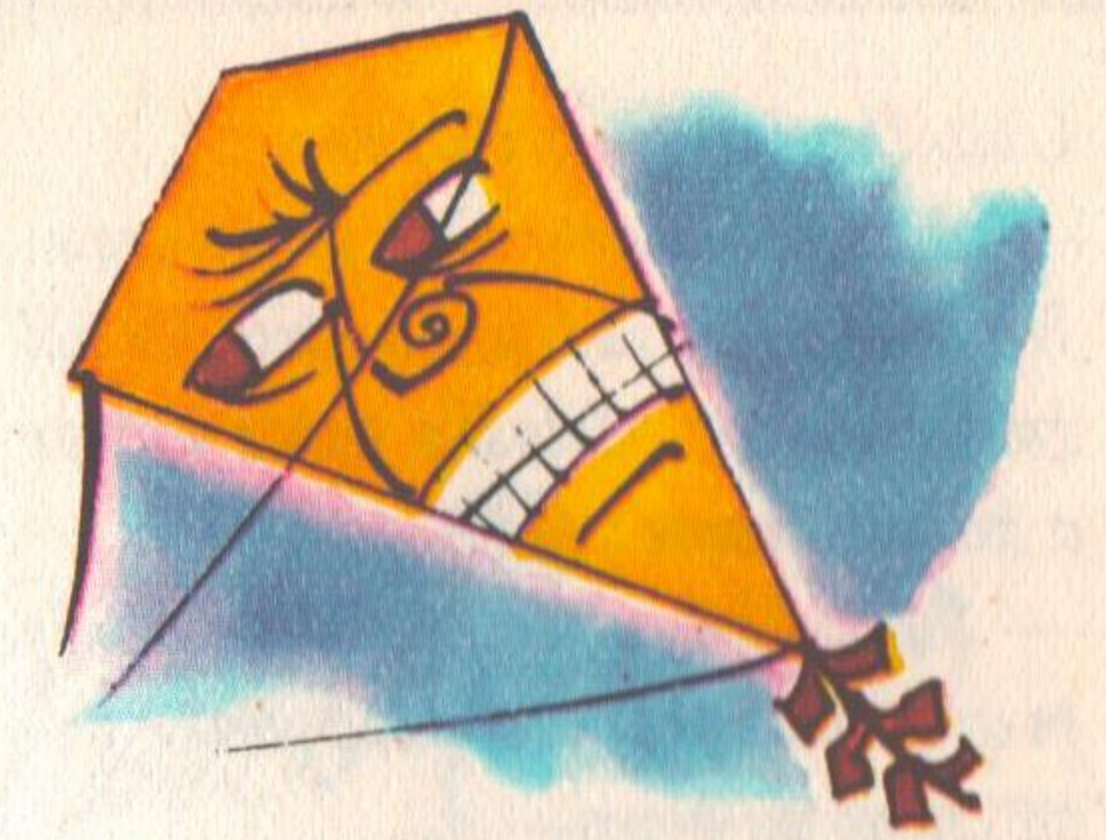
Súdrh riaditeľ otvoril dvere, povedal Nech sa páči a do triedy vbehla vyplašená pani.

„Palinko, zabudol si si doma desiату!“ volá a vyťahuje z tašky balíček. „Jáj, súdržka učiteľka, som celá bez seba, veď to už vyzeralo, že sa táto trieda stratila!“

Súdržka učiteľka sa mierne pousmiala a povedala: „Deti, máte prestávku!“

Tretiaci si povyberali z tašiek maslové chleby, jablčka i obložené zemle a vyšli na chodbu. Boli od tej jazdy v autobuse poriadne vytrasení a hladní. Ale dnes im akosi chytré odzvonilo prestávku. Nestačili sa najesť a tak potom tajne dojedali desiату cez hodinu. Akoby nie, keď predsa hodnú časť prestávky prejazdili v autobuse.

RUDOLF DOBIÁŠ

Šarkan

Vysoko nad domy
vyletel šarkan.
Teraz ho stiahni späť,
teraz ho zachráň!

Vyletel vysoko,
skoro ho niet.
Akoby vidieť chcel
celučký svet.

Vysoko vyletel,
dobré ho drží.
Nech vie, že drží ho
poriadny muž.

ŠTEFAN MORAVČÍK

Rybár

Vlny, vlny, čo nesiete?
„Nepýtaj sa, nastav siete.“
Nemám siete, len kus vreca.
„Tak si chyt doň žabu predsa!“

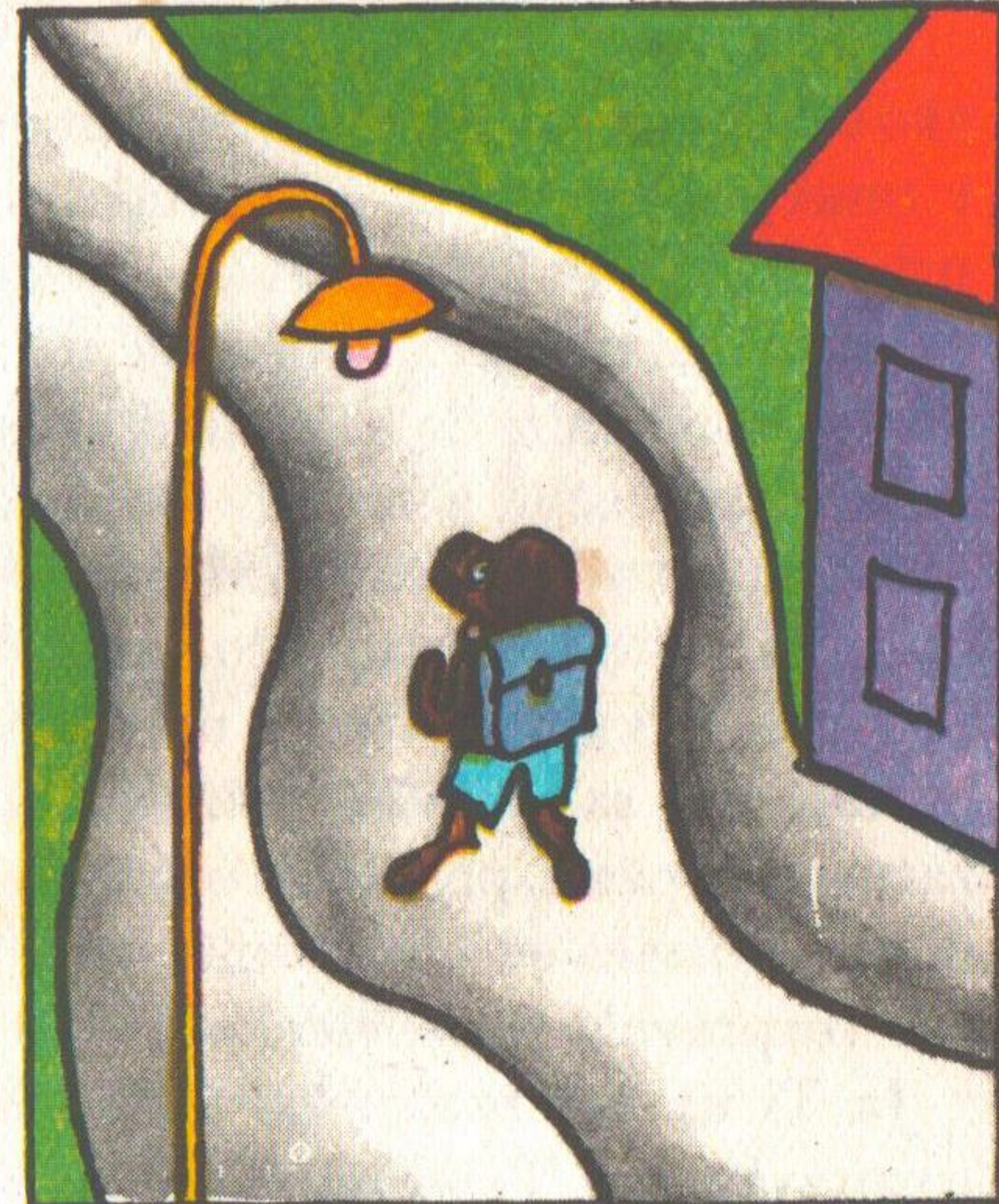

Riki Sep z Haukáčova

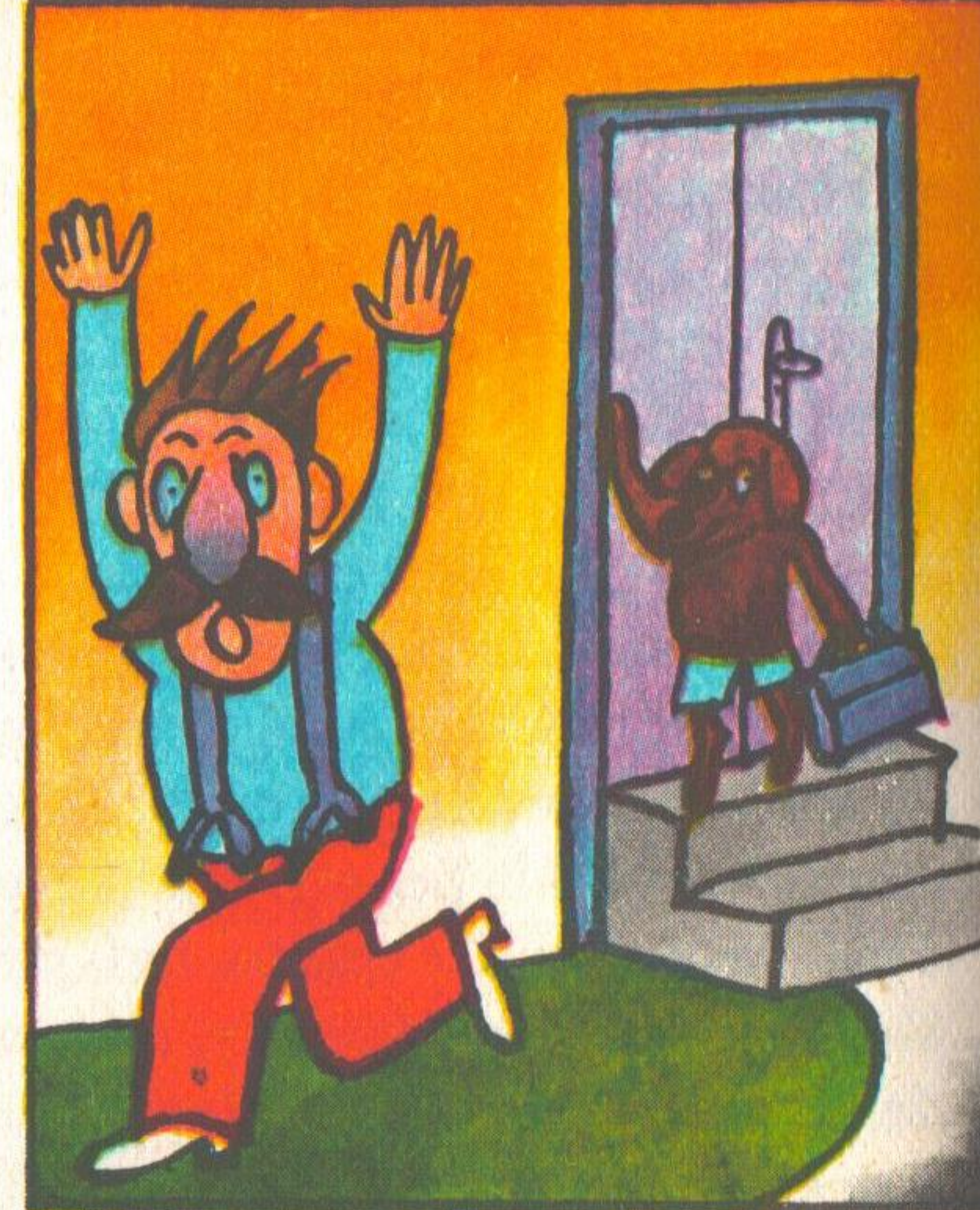
PIŠE KRISTA BENDOVIÁ
KRESLÍ ONDREJ ZIMKA

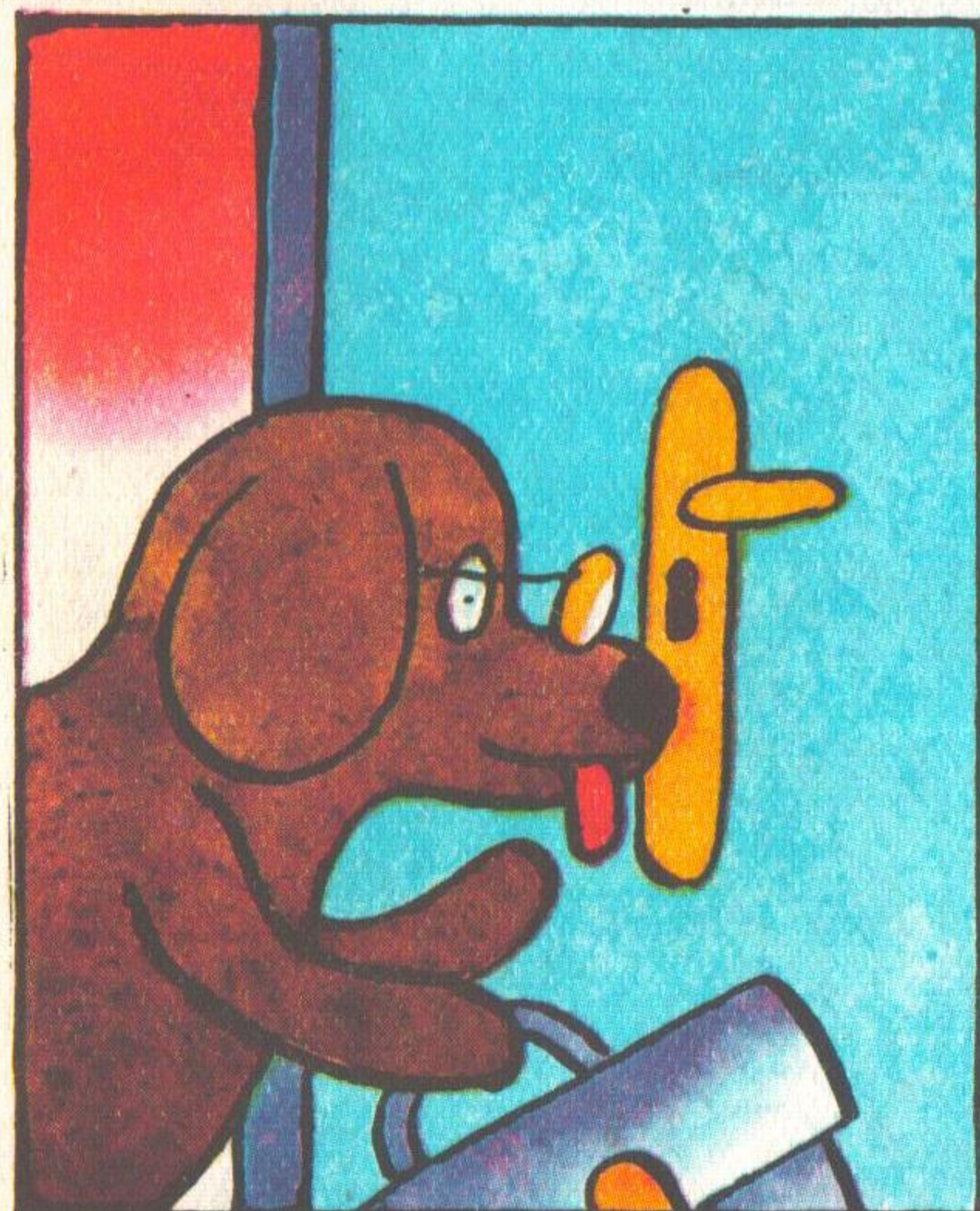
„Ahoj, Riki, idem do školy!“ povedal ráno Ondřík a odbehol. To je nespravodlivosť! — zabrechal si Riki v myšlienkach. Aj malé deti chodia do školy, a ja ostanem naveky neučený!

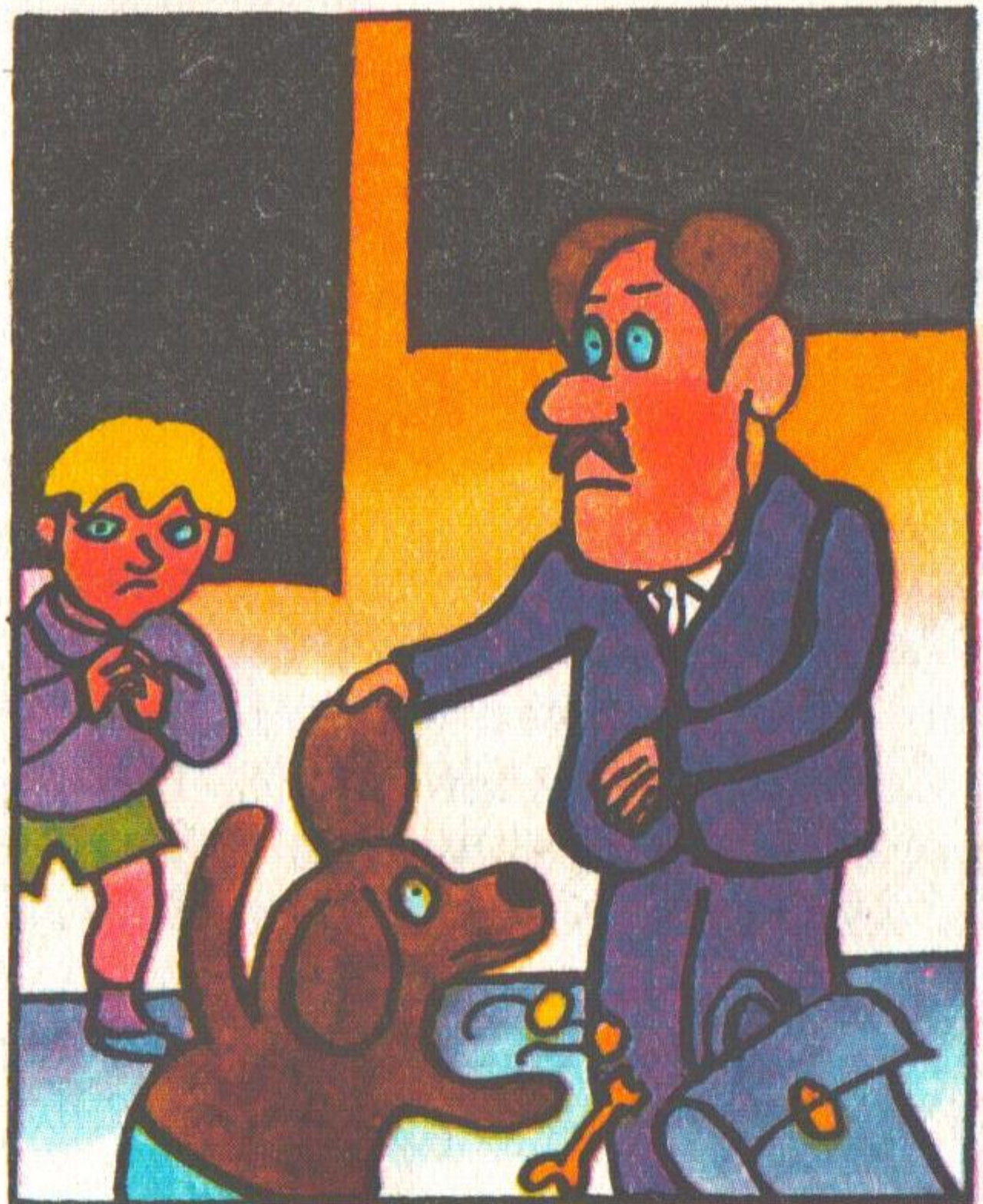
Riki však nie je obyčajný pes, ale obratný sep. Preto je o chvíľu búda prázdna a zo dvora na ulicu vykročil ďalší žiak. Ešte aj dedove okuliare si založil. A ide ta, kam aj iné deti: do školy.

Pri vchode ho pristaví prísny školník: „Hééé, ty oneskorenc, kde sa túlaš, vyučovanie sa už dávno začalo.“ „Vfff!“ odpovedal Riki takým slušným hlasom, že školníkovi povstali všetky vlasy a pre istotu zutekal.

Behá žiak Riki hore-dole po škole a odrazu sa mu zazdá, že za jednými dverami počuje známy hlas. Naozaj! Pri tabuli stojí neveselý Ondřík a zrejme nevie odpovedať na učiteľove otázky. Riki radostne brechne Ondříkovi: „Haf! Haf-haf-haf!“

Učiteľ skočí k neznámemu žiakovi a skrične: „Ako sa opovažuješ rušiť vyučovanie, nezdarník!“ a potáha ho za ucho. Neznámy žiak zaskučí, mykne sa a z aktovky na chrbte sa mu vysype — päť kíl hovädzích kostí.

Prikázal učiteľ Ondříkovi, aby hneď a zaraz odpratal haukáča domov. Ide žiak Ondřík, celý natešený, a vraví žiakovi Rikimu: „Ďakujem ti, ty priateľ človeka! Keby si neprišiel, pätorke by som neušiel.“

Slniečko

MESAČNÍK PRE DETI

vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: Bratislava, Klincová ul. 35/a, tel. 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.